

СЛОВО

Без мови немає нації!

Протівми

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

27 (508), 9—15 липня 2009

Фото Ксенії Гладішевої

Любов ГОЛОТА

Пам'ятаю золоті дні всесвітнього свята української поезії "Золотий гомін". Здавалося, що пробуджене до українства суспільство промовляє віршами і піснями. Львів радісно приймав гостей, але й жив своїми клопотами, дозволяючи поетам "Золотого гомону" стати очевидцями і літописцями його бурхливого життя, центром якого була тодішня міськрада, очолювана В'ячеславом Чорноволом. "Ідемо на площу до Оперного театру! Там сьогодні демонтуватимуть пам'ятник Леніну!" І поети з Америки, Канади, Бельгії, Росії, українські поети стали пліч-о-пліч із львів'янами, очікуючи на колону міських депутатів.

...Потужний кран під'їхав до пам'ятника якось надзвичайно граційно і непафосно. Кілька робітників швидко і по-діловому виконали те, що мали зробити за технологією, стріла здригнулася, і... кам'яна фігура вже пливла в небі, а в мої душі відбувалося щось подібне до броунівського руху. Здається, словами це можна було назвати перемою над собою. Над сумнівами. Перебігом української історії, близьким до причетності. Тими догмами, якими забивали мої мізки... Чи можна? Але... стривайте! Хіба не ця людина 1917 року розпочала науку ненависті? Хіба не лєнінське вчення про "дві культури" призвело до смертельного поділу єдиної культури на дві ворожі сфери? Хіба не його ще живими вустами все, що не "на боці революції", було оголошено чужим і ворожим? Із національним мистецтвом боролися, як із запеклим ворогом. І хіба тільки з мистецтвом?! Сотні церков, тисячі безцінних ікон, музеї, архітектура... Половину мого народу винищували за відданість українській культурі й слову... "За муки народні... за сльози і кров матерів..." — уявіть собі, я подумки прочитала вирок цій важкій машкарі, що постала у Львові 20 січня 1952 року, а завершила свій політ приземленням у кузов вантажівки 14 вересня 1990-го, і моя душа звільнилася від страху, який, ніде правди діти, у ній чаївся.

14 вересня 1990 року Львів уже прощу-

ВІЙНА ПАМ'ЯТНИКАМИ?

Якщо в системі пошуку ви, шановний читачу, наберете ці два слова, то комп'ютер виправить їх на "війна пам'ятників" і повідомить, що Інтернет переповнений повідомленнями на задану тему. Чи воюють пам'ятники? Скажу про це згодом, а наразі — про війну пам'ятниками, яку ведуть люди цілком живі — із плоті й крові. Ховаючись за чавунними, мідними, бронзовими, гіпсовими, бетонними, гранітними і мармуровими фігурами, намагаються рухати ними на великій ідеологічній шахівниці України.

вав не проспектом Леніна, а гордо торував шлях незалежності проспектом Свободи.

Згодом, на початку дев'яностих, Президент України Л. Кравчук видасть указ про те, щоб були ліквідовані пам'ятники, які уособлюють тоталітарний кривавий режим. Відгукнулися не в багатьох містах і селах — стара влада, замаскована під нову, а тому "особливо незалежну", — все ще сподівалася (і сподівається!) на повернення часів, коли Україна прогинулася під камінними кроками катів її народу, тож пам'ятники важать не менше, ніж гармати.

Народ, спостерігаючи за цими "гамбітами", висловлював своє ставлення до проблеми пам'ятників своєрідно: гіпсові бюстики сільського масштабу повільно розсипалися і зникали тихо, вслід за численними дівчатами з веслом, ядром, відром, снопом і т. ін.; бетонні, фарбовані бронзою і сріблом, обливали фарбою різних кольорів, прикрашали написами "кат українського народу", металеві намагалися здати на металобрухт.

Якщо перегорнути газети за останні 17 років, то можна знайти повідомлення на кшталт: "Леніну в Кременчуці відірвали голову" або "поставили новий пам'ятник Леніну у Васильківському районі" — і те, й інше — свідчення, що Указ Президента не виконується.

Указ Л. Кравчука повторив В. Ющенко. Упродовж 2007—2008 років демонтовано 400 пам'ятників кривавим діячам 1930—1940-х і виправлено 3 000 топографічних

назв, які свідчили, що українці — заручники тоталітарного режиму.

Нова хвиля війни пам'ятниками розпочалася "на зламі тисячоліть": ви, українці, за пам'ятник правозахиснику Петру Григоренку? А ми вам тут же, в Сімферополі, — "Меморіал жертвам терору ОУН-УПА". Ви за історичну національну пам'ять? Тоді ось вона, Катерина II, "на юге Малороссии" в Севастополі, Одесі, Дніпропетровську... Така ось тактика. А в чому стратегія? Розколоти народ за етнічними й ідеологічними лініями.

Щодо протестантів проти меморіальних знаків і пам'ятників мільйонним жертвам Геноциду, то тут усе зрозуміло. Іде на протест саме та частина населення, яка, коли копнути глибше, відсилала українців на Сибір, прибивала чорні дошки біля колись хлібодайних сіл, виявляла і карала "ворогів радянської влади". Бетонні плечі пам'ятників-леніних, косіорів, петровських, якірів для них — щось на кшталт особистого бункера.

Уроки ненависті від 1917-го починалися з насильницького прагнення змінити пам'ять кожного індивідуума. І якщо ми визнаємо, що є серед нас люди, у яких ці зміни незворотні, будьмо до них милостиві. Нехай в Україні постане "парк лєнінсько-сталінсько-берієвського періоду", який широко відкриє свої ворота для отих пам'ятників, що будуть гідними експонатами тоталітарного минулого. Народ не протестуватиме, екскурсанти шалітимуть. Чому так думаю?

Закінчення на стор. 3

ПОРОХОВИЙ ЛЬОХ ПІДІРВАЛА БАЙДУЖІСТЬ

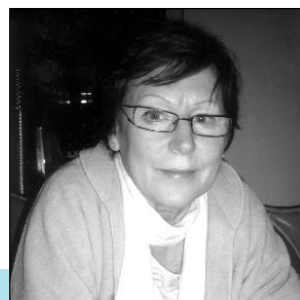
3

"ПРОСВІТА" ПІСЛЯ З'ЇЗДУ

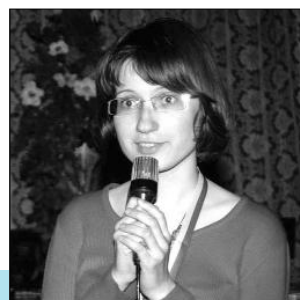
6-7

ТЕТЯНА КУШТЕВСЬКА З ЕССЕНА

8-9

"В ЗОЛОТІМ БОЖЕВІЛЬНІМ СВІТІ..."

11

ЯК ВАРИТИ БОРЩ?

15

ПОВЕРНЕМО ОВІДІОПОЛЮ СПРАВЖНЮ ІСТОРІЮ

Марія ДУМНІЧ,
відповідальний секретар Овідіопольського районного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

В Овідіополі на Одещині відбулася науково-практична конференція “День Овідіополя. Історія заснування селища” в рамках щорічних “Овідієвих читань”, присвячених дню селища. Спonsorували захід депутат районної ради, отаман районної козацької організації Чорноморського гайдамацького з'єднання О. Дякович. Організатори конференції — голова Овідіопольського райоб'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка С. Агеєнко, директор Овідіопольського народного історико-краєзнавчого музею С. Катрук.

Привітали учасників господарі — заступник селищного голови Л. Савельєва й отаман О. Дякович, який зазначив: “За загальноєвропейською практикою, “день народження” населеного пункту визначають за першою згадкою у письмових джерелах. Такою згадкою про Овідіополь вважають жовтень 1758 року. Проте вік Овідіополя визначають з дня заснування ро-

сійської військової фортеці 15 червня 1793 р., з чим не згодні науковці та краєзнавці.

Започатковуючи разом з “Просвітою” та краєзнавчим музеєм щорічні “Овідієві читання”, ми хочемо залучити до вивчення історії рідного краю широку громадськість, особливо молодь, визначити справжню дату заснування містечка”.

Учитель історії Прилиманської ЗОШ С. Аргатюк наголосив на потребі дотримання історичної правди під час проведення краєзнавчих розвідок і публікацій їхніх результатів.

З доповіддю “Освоєння земель нижнього межиріччя Дніпра, Дністра та Дунаю Київською Руссю та Галицько-Волинською державою” виступив історик, голова Одеського обласного об'єднання ВО “Свобода” П. Кириленко. Він зазначив, що до колонізації османами придністровських степів, де розташований Овідіопольський район, ці землі заселяли слов'яни Київської Русі, Галицько-Волинської держави та Великого князівства Литовського.

Доцент кафедри історії України Одеського національного університету ім. І. Мечникова, кандидат історичних наук Т. Гончарук розкрив тему “Кошовий отаман Петро Калнишевський та Аджидер (Овідіополь): до історії запорозьких походів у Північно-Західне Причорномор'я (1769—1770)”. Ці походи припадають на час російсько-турецької війни 1763—1774 років. Документами, які проливають світ-

ло на ті часи, були козацькі “меморіали”, в яких запорожці звітували про хід військових дій. Є згадка, що загін козаків на чолі з полковником Семеном Галицьким на шляху до Хаджибея захопив понад 20 тисяч коней, тисячу голів худоби, 4 тисячі овець, 180 верблюдів і... кількох полонених.

Тему “Про потребу подолання міфів в історії заселення та розвитку земель Північного Причорномор'я” висвітлював голова Одеського обласного об'єднання “Просвіти” О. Степанченко. Він зазначив, що встановлення історичної правди дуже важливе. У всьому світі історики чіпляються за найдрібніші факти, які дають змогу зробити історію рідного міста давнішою. Тому нам ще доведеться відкривати поновому історію заснування не тільки Овідіополя-Аджидера, а й інших населених пунктів півдня України.

Родзинкою була доповідь О. Середи, старшого викладача кафедри нової та новітньої історії ОНУ ім. І. Мечникова, кандидата історичних наук “Хаджидере (Овідіополь) за часів панування Османської імперії”. Один із небагатьох в Україні знавців османсько-турецької мови, О. Середа для збирання інформації здійснив подорож до Стамбула. Він привіз унікальний документ, який датується зимою 1764/1765, що засвідчує факт подарювання Кримського хана на пристані Аджидере.

Директор музею С. Катрук ознайомила слухачів зі здобутками та труднощами під час формування експозиції з історії заснування Овідіополя-Аджидера.

Викладач історії та правознавства Овідіопольського професійно-технічного аграрного училища Т. Нестеренко не лише виступила з доповіддю, а й підготувала філателістичну виставку на тему “Одещина краєзнавча”.

Молоде покоління представили студенти Овідіопольського ПТАУ Ю. Мельник та І. Гузєєва й учні Овідіопольської ЗОШ № 2 О. Леонович і О. Керманич.

Книжкову виставку “Знай і люби свій край” організувала працівник Овідіопольської районної бібліотеки О. Черпатюк.

Завершилася конференція потєтичною відеокмпозицією “Метаморфози” за твором Публія Овідія Назона й урочистою ходою учасників з покладанням квітів до пам'ятника Овідію. На чолі процесії йшли дівчата, вбрані у римський одяг.

ЗА ПОКЛИКОМ СЕРЦЯ

Наталія САВЧУК,
член правління Рівненського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Мирослава Косарева — знана в нашому краї просвітянка-патріотка. Народилася вона на Львівщині. Завдяки почуттю й побаченому формувалися волеюлюбність, повага до великого історичного минулого рідного народу. А родина сприяла цьому — мати була зв'язковою УПА, тож тихенько, щоб не чули і найближчі сусіди, співала доньці “Червону калину”, “Ще не вмерла Україна”.

Мирослава Косарева була серед тих, хто 1988 року створив у Дубні й Рівному ініціативну групу з відродження Товариства української мови імені Тараса Шевченка, що згодом переросло у товариство “Просвіта”.

Вона ініціювала у Рівному збирання підписів за надання українській мові статусу державної, створення первинних осередків “Просвіти” в освітніх закладах, на підприємствах краю. Організувала й керувала просвітянським співочим гуртом “Посестри”, який популяризував українську пісню. Гурт радо приймали колективи підприємств, освітніх закладів, військових частин, мешканці віддалених сіл Рівненщини.

Після проголошення Незалежності з подвійною енергією взялася за утвердження національних духовних цінностей у суспільстві. Мирослава Йосипівна впевнена, що прийде — за молоддю, тож намагається прищепити школярам, студентам національні духовні цінності. Молодіжні заходи, які вона ініціює, різнопланові, динамічні, захопливі: краєзнавчі експедиції “Шляхами УПА”, “Просвіта” сіяла світло, вечори пам'яті Героїв Крут. На її запрошення в наш край приїжджають молодіжні делегації з Донеччини, Луганщини, Сумщини, щоб почерпнути знання про історію волинської землі, на власні очі побачити овіяні славою місця.

Переїнявши традиції батьків, виростила з чоловіком двох доньок, які виконують материнський заповіт, дотримуються батьківських настанов у сімейному вихо-

ванні. Старша Олена має власну сім'ю, виховує доньку, молодша Мирослава дбає про збереження і розвиток рідної мови як майбутній науковець-філолог.

Пані Мирослава — ініціатор проведення у Рівному родинних свят: Дня Матері, Дня Батька, “Літопис мого роду”, міської естафети “Рівненська родина”, а також благодійних акцій для дітей-інвалідів, вихованців дитячих будинків — “Ой, хто, хто Миколая любить”, “Щедрий Спас”. Вона успішно організовує роботу координаційної ради з питань сім'ї та гендерної політики, залучає до співпраці жіночі громадські організації.

Мирослава Косарева — член обласного правління “Просвіти”, заступник голови Рівненського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, член Спілки жінок Рівного, Клубу ділових жінок. Її відзначено нагородами міської й обласної влади, Міністерства освіти і науки, Народного руху України, Міжнародного освітнього фонду імені Ярослава Мудрого.

2003-го Мирослава Косарева стала переможницею обласного конкурсу “Жінка року” в номінації “Жінки — громадські діячі”.

Днями Мирослава Йосипівна удостоєна найвищої просвітянської нагороди — медалі “Будівничий України”. Приєднуємося до щирих вітань і зичимо успіхів і натхнення.

Мирослава — взірєць української жінки-берегині, гідної наслідування: хочеш збагачуватися духовно й інтелектуально — знайдеш час і можливість це робити за будь-яких умов. Працюй безкорисливо з вірою в Бога, за покликом серця. Вона власним прикладом доводить, що Україна — це ми.

ПРОДОВЖУЄМО «СЛАВУ КОЗАЦЬКУ»

Валентина НОЗДРІНА,
голова Гореницького осередку ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, Київська обл.

В Одесі на базі відпочинку “Будинок Павлових” відбувся II Міжнародний фестиваль козацької, народної, естрадної пісні та документального кіно “Слава козацька”. Засновник фестивалю — Міжнародна асоціація “Козацтво” (верховний отаман Михайло Шитий), організатор — асоціація працівників культури та мистецтва України (президент Дмитро Ломачук), голова журі — заслужена артистка України Тетяна Негрій.

На фестиваль прибули хори, вокальні гурти, солісти з різних областей України. Одеса зустрічала привітно — морем, сонцем, теплом і щирістю вдячних глядачів. Швидко промайнули чотири фестивалні дні, що подарували незабутні враження.

Наш гореницький народний хор “Калиновий цвіт” (на фото) під керівництвом Наталії Мороз отримав гран-прі, а вокальний гурт хору посів третє місце.

Ми щиро вдячні працівникам Гореницької

сільської ради, зокрема сільському голові Андрієві Гуленку, за допомогу в організації поїздки, за сприяння розв'язку культурі на селі.

Призові місця завоювали хор “Україночка” з Одещини, “Петрушаночка” з Київщини, ансамблі “Козацтво” зі Львова, “Чайка” з Одеси. Зачарували прекрасними голосами й майстерним виконанням солісти Віталій Мальчук з міста Теплодара, Надія Семєнів зі Львова, дуєти у складі Галини Рибчак та Володимира Слободянюка (Одеса), “Гайдамаки” (Ростислав Біло та Василь Ко-

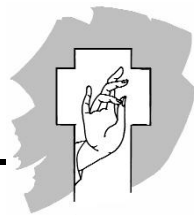
питько, Львів), “Побратими” (Володимир Бурлака та Павло Луньов, м. Городище, Черкащина).

Гран-прі в номінації “Документальне кіно” отримала Діана Шумейко (телекомпанія “Глас”, Одеса) за цикл програм для телебачення “Джерела” і документальну стрічку “Весілля”. Голова журі номінації кінорежисер, лауреат Шевченківської премії Леонід Мужук високо оцінив представлені на фестивалі фільми, які висвітлюють і пропагують наші звичаї. Він задоволений тим, що дійство відбулося в Одесі, що це місто починає під-

тримувати козацьку славу. “Якщо українське мистецтво зрозуміє й підтримає Одеса, то підтримає й уся Україна, і тоді козацькому роду не буде переводу”, — сказав пан Леонід.

Спеціальний приз “Дзвіночок” отримала наймолодша учасниця фестивалю Настя Мунтяну із села Петрушки на Київщині, а приз “Нескорений роками” — найстарший — Євген Козак зі Львова.

У номінації “Бойове мистецтво” відзначили дитячий ансамбль “Козачок” за виконання бойового гопака.

Марія ЛЮДКЕВИЧ,
м. Львів

Дев'ять років немає з нами народного художника України, лауреата Шевченківської премії скульптора Еммануїла Миська. Він залишив велику творчу спадщину й добрі спогади у серцях тих, хто мав щастя його знати.

Мистецький Львів урочисто відзначив ювілейну дату: в Національному музеї відкрито ретроспективну виставку творів скульптора, де представлено роботи різних періодів, художні полотна, фотографії, що відтворюють осяйні миті життя видатного митця.

В Еммануїла Миська цікава творча біографія. Він народився 21 травня 1929 року в с. Нижні Устрики (тепер містечко на території Польщі). Односельчанин Михайло Вітович зацікавив хлопця малюванням. Згодом художниця Олена Кульчицька підготувала Еммануїла Миська до вступних іспитів. Він був учнем професора-скульптора Івана Сивери. Навчаючись в Інституті декоративно-прикладного мистецтва (нині Львівська національна академія мистецтв), він виявив особливі здібності до творення портрета, бо серцем відчував людину. Тож згодом портрет став його улюбленим жанром. Із 70-х років скульптурні портрети Еммануїла Миська стають хрестоматійними.

На виставці бачимо портрети видатних людей України, які є свід-

УНІКАЛЬНІСТЬ І ЩЕДРІСТЬ ТАЛАНТУ

ченням духовної сутності нашої епохи, життєвої переконаності в моральних якостях людини, її характеру, уподобань, емоційного стану. Це портрети-біографії, у яких — віддзеркалення часу, сенс життя, творчі пориви. Тут скульптурні образи-портрети Олекси Новаківського, Олени Кульчицької, Леопольда Левицького, Миколи Бідняка, Зеновія Кецала, Зеновія Флінти, патріарха Йосипа Сліпого, письменників Олеса Гончара, Романа Іванчука, Романа Федоріва, Михайла Косіва, Ігоря Калинця, академіка Олега Романіва...

Для шанувальників творчості Еммануїла Петровича незвичайною подією став вечір пам'яті скульптора, який відбувся у Львівському палаці мистецтв, де звучали улюблені лемківські й бойківські пісні митця (до речі, він сам чудово співав) у виконанні артистів Львівської філармонії, галицького камерного хору, музика у виконанні оркестру “Віртуози Львова”. Емоційно й цікаво розповідав про скульптора народний артист України Григорій Шумейко.

Опісля у дружньому колі про митця поділилися спогадами донька Роксолана, вдова Віолетта Павлівна, професор Марта Токар, ректор ЛНАМ Андрій Бокотей та інші. До речі, у впорядкуванні мистецтвознавця Романа Яціва має вийти книжка спогадів про видатного майстра.

З 1988 року Еммануїл Мисько був ректором Львівської академії мистецтв, очолював раду наставників Клубу творчої молоді у Львові. Тож ми, молоді поети, артисти, художники, музиканти, могли спілкуватися з видатним митцем, вчитись у нього розуміння мистецтва й життя. Ми любили й шанували його. У нашій пам'яті він залишився як ідеал митця високоталановитого й надзвичайно працездатного, людини шляхетної й порядної, вчителя доброго і вимогливого.

Доброта, щирість і щедрість душі митця приваблювала творців різних поколінь. І з кожним — чи це початківце, чи уславлений майстер — він знаходив спільну мову.

Клуб творчої молоді в ті часи був чи не єдиним місцем, де юні могли спілкуватися одне з одним і з досвідченими митцями, сперечатися і мріяти про майбутнє. Згадую один із вечорів у переповненому залі, коли в березневі дні, я як голова секції літераторів з допомо-

гою Еммануїла Петровича збирала всіх Шевченківських лауреатів Львова, щоб поговорити про значення творчості Тараса Шевченка в житті кожного митця, про ставлення до української мови в Україні... Це був справді дивовижний вечір, який зібрав патріотів рідного слова і пісні, патріотів української землі.

Добру ауру, благородний вплив, невсипущу енергію Еммануїла Петровича особливо відчували члени правління Львівського КТМУ, яким доводилося часто зустрічатися із наставником і щодо планів роботи, і просто по-товариськи порадитися, як влаштувати нову виставку або концерт, а потім за традицією спільно випити запашної чорної кави. Нині слова вдячності й пошани живуть у серцях його молодших друзів — художників Олега Микити, Галини Зубченко, Володимира Одрехівського, музикантів Лідії Шутко, Віктора Камінського, Інни Кукоби, письменників Олеса Дяка, Василя Куйбіди, Ганни Вівчар, Ольги Кушнір, акторів Ігоря Кушплера, Лесі Бонковської, науковця Світлани Шлемкевич.

Еммануїл Петрович навчав нас бути чесними і щирими, не фальшивити, щоб не руйнувати душі, бо тоді творчість стає бездуховною. Його працездатність завжди дивувала. Він, здавалось, міг ліпити зав-

жди. Не чекав натхнення — воно постійно перебувало в його серці. Так, після відвідин його творчої майстерні ми знали, що Еммануїл Петрович наприкінці розмови скаже: “А тепер оглянемо мою нову роботу”. У портретах митець умів вловити найхарактерніше в людині: усміх, погляд, задуму, що виявляло глибину душі, внутрішнє життя.

Він добре знався не лише на образотворчому мистецтві, а й на поезії й музиці. Тож як цікаво збігав час у творчих розмовах! Ось чому така широкопланова галерея його робіт, де можна побачити красивих, духовно багатих людей нашої епохи, втілених у скульптурних портретах.

Еммануїлу Петровичу пощастило побувати у Римі. Після повернення він схвилювано розповідав про аудієнцію у Папи і його благословення. Він бачив саяво, що струменіло над головою Папи, який молився. Тоді митець багато переосмислив, бо це було для нього потрясінням і одкровенням. Він звертається до Бога і за опорою в цьому житті, і за духовним натхненням до праці. Ліпить служителів церкви, патріотів — борців за волю України, розкриває власне бачення гармонії людини з природою, зі світом, з Богом.

Творчий доробок митця, його педагогічна діяльність, великий дар душі засвідчують унікальність і щедрість таланту Еммануїла Миська, який був справжнім сином нової України. Йому присвячено чимало поетичних рядків. До вінка шани митцеві додаю і свій вірш.

ВІН І ВОНА

Скульптура була проста як світ:
Він і вона у дереві тесанім
Так обіймалися, що із віт
Уявних аж плід іскрився весело.

Вони обличчя здіймали ввись,
Боялись, щоб їх не роз'єднали.
Стояв творець земний
і світивсь —
Неначе двоє живими стали.

Бо це із мрії, з чистих ідей
Безумно вистраждав їх і вперто
Собі, а сталося — для людей.
Будуть вони сумлінням одвертим.

Він і вона — як одна душа
Літає-плаче в дереві тесанім.
Кому ж виспіває так пташа
На їхніх раменах дзвінко
й весело?

4 липня 2009 року перестало битися серце видатного музиканта сучасності, народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка, члена-кореспондента Ака-

демії мистецтв України, професора, завідувача кафедри скрипки Національної музичної академії ім. П. Чайковського, художнього керівника і диригента Державного камерного ансамблю “Київські со-

ПАМ'ЯТІ БОГОДАРА АНТОНОВИЧА КОТОВИЧА

лісти”, кавалера ордена “За заслуги” III ступеня Богодара Которовича.

Богодар Антонович Которович народився в м. Грубешові (Польща) 3 липня 1941 року. Стрімка кар'єра скрипаля почалася під час навчання у Московській консерваторії в класі знаменитого педагога Ю. Янкелевича. Ще студентом Богодар Которович став лауреатом найпрестижніших міжнародних конкурсів, серед яких — імені Н. Паганіні (м. Генуя) та імені Дж. Енеску (м. Бухарест).

Маестро Б. Которович — єдиний скрипаль у світі, удостоєний честі дати два концерти на скрипці Нікколо Паганіні за межами Італії. Професор Б. Которович постійно очолював журі Міжнародного конкурсу скрипалів ім. М. Ли-

сенка в Києві, а 2004 року став артистичним директором Britten Kyiv Festival (Велика Британія—Україна).

Богодар Которович — один із засновників сучасної української скрипкової школи. Випускники класу Которовича — це плеяда яскравих музикантів, які продовжують традиції вчителя в різних країнах світу. З 1980 року Б. Которович очолював кафедру скрипки у Київській консерваторії (нині Національна музична академія України імені П. Чайковського).

З 1995-го Б. Которович очолював створений ним Державний камерний ансамбль “Київські солісти”, який складається із його студентів і випускників НМАУ імені П. Чайковського. З часом ансамбль став всесвітньо відомим

колективом. 2001 року у Відні на Міжнародному конкурсі оркестрів “Київські солісти” отримали гран-прі й перші премії в номінаціях “Камерні оркестри” та “Всі оркестри”. За активну діяльність у справі популяризації української культури та мистецтва уряд України надав колективу звання “Посол української культури”.

Пам'ять про Богодара Которовича назавжди збережеться у серцях українців, усіх громадян світу, які шанують мистецтво.

Ректорат Національної музичної академії України імені П. Чайковського

Дирекція Державного камерного ансамблю “Київські солісти”

“Хто тебе, наш Краю, не поганив?!
Хан і хам, і голодівська власть”.
Василь Юхимович

Олена ШУЛЬГА
Фото автора

12 липня авторів поетичних рядків про синій льон Василеві Юхимовичу минуло б 85. Останні роки життя він працював у тижневику “Освіта” на посаді літредактора. Можливо, саме його позиція, ставлення до слова мовленого і писемного стали вирішальними і в моєму виборі. Нам, молодим співробітникам, було цікаво спостерігати за тим, як він працює зі словом. Ми любимо слухати, як Василь Лукич із нашим завідділу Юхимом Давидовичем Березовським згадували минуле. Обидва неперевершені оповідачі, вони навіть, бувало, провокували один одного на розповіді. Та й працювати в одному кабінеті з Юхимовичем було неймовірно цікаво — можна було дізнатися щось нове, часто несподіване.

Василь Лукич досконало знав мову і ставився до неї з такою любов’ю і шаною, що всі довкола переймалися ними. Слово було для нього інструментом, засобом і водночас божеством, якому слід молитися. І воно відповідало йому взаємністю, відкриваючи приховані грані, витворені й закорінені в народі. Його слово бриніло, співало, воно було струнке й витончене, точне і влучне. У його творах словам тісно, а думкам просторо. Недаремно написане його рукою перетворювалося на пісню.

Неперевершений гуморист, скромний і толерантний, Василь Лукич ніколи не ділився спогадами про кількість написаних пісень, віршів, не хвалився здобутками. А це була людина небайдужа, йому боліли рідна мова й пісня, українська культура, занепащене довкілля. Скромна праця на чесній ниві — таким залишився у нашій пам’яті.

Напередодні 85-річчя автора пісні про цвіт льону до Будинку вчителя прийшли друзі, колеги, шанувальники творчості. Вечір пам’яті вели Тамара Кармазіна і Петро Осадчук. Щиро, душевно прочитали вірші Василя Юхимовича артисти Василь Обручов і Василь Довжик. Вечір відбувся за сприяння Житомирського земляцтва, народного депутата України Віталія Коржа, ідея Тамари Кармазіної. Згадати поета теплим словом прийшла народна артистка України Діана

ЛЮДИНА ПОЛЬОТУ

Мабуть, не кожному доводилося бачити, як цвіте льон. А ось пісню “А льон цвіте синьо-синьо” чули майже всі. Послухаєш ці слова — і в уяві постає безмежний синій лан, і мрієш побувати на цьому таємничому Поліссі, де синє поле і синє небо, де глибокі корені праслов’янської Пущі, де блукають мавки і перелесники, а працюваті люди понад усе люблять і шанують пісню.

Петриненко. Вона проникливо виконала його “Журавку” на музику Олександра Білаша. Із Житомира приїхав автор музики всесвітньо відомий піснє поет і композитор Іван Сльота з ансамблем “Льоник”. Долучилася Національна заслужена капела бандуристів України ім. Г. Майбороди під орудою художнього керівника і головного диригента, народного артиста України Миколи Гвоздя. Вони співали пісні на вірші Василя Юхимовича.

Заступник директора Інституту літератури Національної академії наук України Сергій Гальченко сказав, що відділ рукописних фондів і текстології Інституту отримав для вивчення і збереження архів Василя Юхимовича. Це стало можливим завдяки народному депутату України Віталію Коржу та його дружині пані Любові, добрим і турботливим друзям письменника. Це не лише рукописи віршів, а й фольклорні записи, бо Василь Лукич збирав, записував і систематизував поліський фольклор.

Поет Василь Василяшко назвав Василя Юхимовича людиною польоту. Справді, період після смерті дружини (Василь Лукич 14 років жив сам) був не лише порою смут-

ку, він став справжнім вулканом творчості. Було створено багато пісень, віршів, гуморесок, епіграм, сатиричних творів. “Це у мене від природи, від характеру, від Степана Руданського, який, як відомо, був не тільки автором веселих “Співанок”, а й творцем ліричних віршів і геніальної пісні “Повій, вітре, на Вкраїну”, — говорив Василь Юхимович. 2005 року за сприяння Івана Сингаївського, Алли Таранець, Тамари Луценко, родини Коржів, Світлани Шевченко й Анатолія Наконечного, які були поряд із поетом в останній період життя, вийшла у світ його книжка “Ім’я за ім’ям”. Автор передмови Микола Сом називає Василя Юхимовича “серйозним пересмішником” і пи-

Віталій і Любов Коржі

ше, що ця книжка — “його щоденник, сумні й веселі думи-роздуми, поетичні враження, дружні відгуки й послання-привітання”. Головне у влучних поетичних строфах автора — вдумливий погляд на важливі явища життя, на літературу і мистецтво рідного народу.

Після вечора Іван Сльота скрушно розводить руками: “Наша пісня — не в цьому ринку, не в сучасному форматі”. Справді, вартісні українські пісні майже не звучать на радіо, телебаченні, заповнені дешевою закордонною попса. А таких шедеврів, як “Журавка”, “Чистий четвер”, “Іхав я по гравію”, молоді не чує і не знає. Шкода, бо це згусток лірики, високих емоцій. Прикро, що поганий смак прищепити швидко й легко, а справжню високу музику для душі, поезію польоту покласти у шухляду. І мимохіть думаєш: що ж це за “формат” такий недолугий, коли ефір насичений непотребом, і кому він потрібен? Хто замовляє низькоякісні твори в той час, як шедеври є, але вони — на маргінесі?

Попри все, пісні Юхимовича знають і люблять на всіх континентах — від Далекого Сходу до Канади. Часто їх сприймають як народні, а це найвища оцінка творчості, найкращий пам’ятник творцєві.

Композиція “Чистий четвер” у виконанні ансамблю “Льоник”

...стю Президента України Віктора Ющенка. Чисті заходи з нагоди 350-річчя битви під Конотопом. О 12.30 — відкриття церкви Київського Патріархату в Соснівці на місці переможного бою.

ГЕТЬМАН НА РІДНІЙ ЗЕМЛІ

Святослав ВАСИЛЬЧУК, голова Житомирського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Патріотична Україна відзначає 350-річчя знаменитої битви під Конотопом і блискучої перемоги українського війська під проводом гетьмана Івана Виговського над московським військом.

На Сіверській землі, поблизу села Соснівки, об’єднав українсько-татарське військо завдало нищівного удару загарбницькій армії московитів під командуванням князів О. Трубецького, Г. Ромодановського та С. Пожарського. Московити втратили, за різними джерелами, від 60 до 100 тис. убитими й до 15 тис. полоненими. Знищено було всю кінноту, яку Московія створювала десятиліттями. Козацькі втрати склали 4 тис., убитих татар — 6 тисяч.

Коли цареві Олексію Михайловичу гінці принесли звістку про страшний розгром їхнього війська, переляк і паніка охопили московитів: цар віддав наказ спішно готуватися до втечі за Волгу, бо побоювався походу українського війська на Москву.

На жаль, переможна битва не принесла бажаного визволення України з-під московського ярма. На заваді стала підкуплена Москвою старшинська опозиція гетьманові-державнику Іванові Виговському (Тиміш Цецюра, Василь Золоторенко, Яким Сомко) під орудою ставленника Москви Івана Безпалого, яка збройно виступила проти І. Виговського.

А до волі нашої було так близько: Гадяцький договір (вересень 1658 р.) закріплював українську державність. Згідно з ним, Україна мала входити на рівних правах до федерації з Польщею й Литвою як незалежне Велике князівство Руське, до якого належали Київське, Чернігівське і Брацлавське воєводства, до них невдовзі мали бути прилучені землі Подільського, Волинського й Белзького воєводств, об’єднавши майже всі історичні землі України.

Автором договору був ще один визначний політичний і військовий український діяч Юрій Немирич — однодумець і земляк Івана Виговського із сучасного Черняхова на Житомирщині.

Не судилось...

Козацька старшина, яка керувалась насамперед власною вигодою, пішла на змову з ворогами України, продала народ і державу, завершивши чорну справу.

Перед новим наступом Москви восени 1659 року І. Виговський зрікся гетьманської булави. Почалася двадцятилітня громадянська війна, спровокована агресивними державами-сусідами зі Сходу й Заходу, знана в нашій історії як Руїна, коли загинула половина тодішньої людності України — до 3 мільйонів душ. Склали свої патріотичні голови і наші славні земляки-державники Іван Виговський та Юрій Немирич.

...28 червня, в день початку битви під Конотопом, житомирські просвітяни, козаки та місцевий осередок ВО “Свобода” вшанували пам’ять героїв Конотопської битви

і нашого видатного земляка гетьмана Івана Виговського. Спільна делегація виїхала цього дня до села Вигова неподалік Коростеня, звідки родом гетьман. Нині тут йому встановлено погруддя: Іван Виговський в гетьманському вбранні пишно дивиться вперед, ніби розглядає земляків, шукає однодумців і питає: хто зі мною піде знову боронити Україну?

До речі, саме житомирські козаки вперше вшанували пам’ять славного гетьмана-земляка, відвідавши Вигів на початку 90-х років минулого століття і встановивши йому в центрі села дерев’яний хрест.

Більш пам’ятника гетьманові відбувся мітинг, на який прибули делегації Овруцької та Коростенської сотень Українського Козацтва, мешканці Вигова й сусідніх сіл. Відкрив мітинг сільський голова Микола Мошківський (у селі досі найпоширеніше прізвище — Виговський).

Про постать Івана Виговського і значення для України переможної битви емоційно й патріотично виступили Овруцький і Коростенський отамани Українського Козацтва Яків Гришук і Олексій Макарський, голова обласної організації Всеукраїнського об’єднання “Свобода” Руслан Коцюбинський. Про потребу створення тут меморіального комплексу гетьмана-державника говорив місцевий краєзнавець, голова Товариства шанувальників Івана Виговського вчитель Леонід Мельниченко. Виваженою і переконливою була промова кандидата історичних наук, викладача Житомирського державного університету імені Івана Франка Геннадія Махорина.

На завершення кобзар з Овруча Іван Булуй виконав пісню “Ой, горе тій чайці...”, авторство якої приписують ще одному гетьманові, який, як і Іван Виговський, прагнув звільнити Україну з-під московського ярма, — Іванові Мазепі. А співочий гурт з Овруча порадував учасників дійства виконанням сучасних українських патріотичних пісень. На заваді людям не стала спека: дух видатного земляка та його славні справи додавали сили учасникам зібрання, які гуртом заспівали Гімн України.

ФЕСТИВАЛЬ БОРЩУ, або ДЕНЬ МОЛОДІ НА КИЇВЩИНІ

Світлана БАДЕРА
Фото Лілії БАДЕРИ

Уперше Київська область організувала фестиваль-форум дитячих і молодіжних громадських організацій і приймала їхніх представників. У Броварах на Київщині відбулося обласне свято — День молоді — за участю керівництва області. Завітали гості звідусіль — понад три тисячі запрошено з районів і міст Київщини, понад тисяча завітали за власною ініціативою. До них долучилися більше як півтори тисячі мешканців Броварів: молодь, дорослі, діти.

Уперше свято пройшло у форматі молодіжного фестивалю на 12 майданчиках водночас.

З ранку до вечора працювали арт-майданчики, презентаційно-брифінгова зона, фестиваль національного караоке, арт-галереї, форум вулиці, екстрім-майданчик.

На журналістів і молодіжних лідерів чекав брифінг з представниками державних органів влади та керівників структур, окреслили мету й роль фестивалю, висловили побажання щодо його проведення. Усім учасникам можна було поспілкуватися з посадовцями й отримати відповіді на запитання.

Свято набирало обертів: неформальне спілкування, знайомства, налагодження зв'язків, нові друзі. Вдалий час, місце та порозуміння — складники успішної співпраці, зміцнення стосунків, а отже, містки, що закріплюють відносини між організаціями, з'являються надії на подальший розвиток суспільства і молоді як рухомого фактора громадської думки. Слова Віктора Ющенка “2009 рік — рік молоді!” стали девізом цієї акції.

Парк у Броварах перетворився на містечко молодості, краси й здоров'я, де кожна галявина вирувала.

На екстрім-майданчику — змагання зі стріт-болу, скейту та вправності катання на роликах, працювала зона графіті та хіп-хоп-фест. Юкка — нестандартний футбол — зібрав чи не найбільше учасників і вболівальників. У зоні фрісбі охочі мали змогу навчитися гри, а в скаут-ситі — скаутських законів,

ігор, пройти “мотузковий курс”. Небайдужих зібрав авто-фест, розпочавшись із презентації ретро-автомобілів та автотюнінгу. На вулиці молодіжного мистецтва робота розпочалася із фотовиставки й художньої галереї. Охочі могли відвідати майстер-клас із малювання на тканині. Усі впевнено йшли до мети — налагодити контакти, згуртуватися, познайомитися з новою аудиторією, закріпити власні позиції, побудувати спільні проекти. Неабиякий вплив на співпрацю мали симпатії молоді як головна стратегія й конструктивна програма.

Головна родзинка свята — фестиваль борщу. Організатори обіцяли приготувати 400 літрів страви, але приготували значно більше. На фестиваль борщу завітали всі, хто того дня був у Броварах, — аромат, що стояв над містом, притягував, як магніт. Зранку все кипіло і шкварчало, волонтери звозили столітрові казани й дрова, діжи з водою та мішки з мисками й ложками, центнери картоплі, буряків, моркви, капусти, пуди цибулі й часнику. Усе це вправно перемішали. Сіль і перець рахували на кілограми: тривала підготовка до встановлення нового рекорду України. Такої кількості борщу одночасно ще не варили! Молодь формувалася в команди, як кажуть “спільна справа зближує”, тож розпочалася колективна праця: юнаки й дівчата готували борщ, ділилися рецептами, враженнями.

Невдовзі стало зрозуміло, що з ентузіазмом вони не “переборщили”: борщ було швидко з'їдено.

Голодним не залишився ніхто, адже, крім борщу, на столах були хліб і пампушки, майонез і сметана, яких вистачило всім.

Свято борщу Юрась Красюк проводить удруге. Його відвідують люди, які щиро захоплюються дієвством. “Я такого давно не їла, — оцінила працю команд гостя святкування Валентина, жителька села Барахти з Васильківщини. — Чудове свято. Приїду додому — всім розкажу. Треба й нам так влаштувати: чи на день поля, чи на день села”. А хлопці з Іванківців, що сиділи за столом поруч, додали: “Це те, чого не вистачало на нашому попередньому молодіжному форумі, — командне приготування дуже швидко зближує незнайомих людей, додає невимуженості, запам'ятається надовго”.

Усі ділилися рецептами й особ-

ливостями приготування національної страви й вихваляли власний борщ, запрошували до себе на гостину. Скільки видів цієї страви готують наші господарі! Борщ український, холодний, зелений, московський, з тушкованими чи квашеними буряками, капустою; затовчений, рибний, пісний або з грибами. Рецепт борщу зазнав багато змін. Якщо двісті років тому його варили з буряків, капусти й моркви, то наприкінці XIX сторіччя почали додавати картоплю. Червоним борщ став значно пізніше, до того його заправляли закваскою чи сироваткою.

“Такого борщу, як у нас, ніде не зварять, — стверджував житель села Мала Солтанівка Олександр. — Це борщ “на ніжках”. Його варять на шматку копченої свинячої ніжки, заправляють найкращими овочами. Та головне — додати любов”. Леонід з Вишгорода переконував, що найсмачніший борщ той, який приготовлений чоловічими руками. Він готує борщ із півня й обов'язково з білим буряком. Настя з Макарівщини розповіла про “сухий” борщ, який варить її чоловік: “Починає варити без води. Спочатку тушує ребра, потім кладе до каструлі решту продуктів. Борщ виходить духмяним, ніби з печі”.

Борщем з кукурудзяною крупою тішить родину Оксана. Рецепт такий: крупу засипає у гарячу воду і варить до готовності. Кладе картоплю, а коли вона звариться — порізаний щавель. Засмажує на смальці або олії цибулю, моркву, заправляє сметаною. Додає сироватку або кисле молоко. Сіль, перець — і страва готова. На колір такий борщ білуватий, на смак —

кислуватий. “А ми замість кукурудзяної крупи кладемо пшоно. І називаємо борщ “крупеник”, — каже Ніна з Фастова. Схожу кислінку має і борщ “мар'янка”. Рецепт його приготування почула від бабусі Ганна: “Основа борщу — червоний буряк, який замочують протягом трьох днів. Заправляють м'ясною юшкою. Картоплі не кладуть. До “мар'янки” подають печені пироги з картоплею. Такий борщ варю рідко, бо з ним треба поморочитись, але смакує він найбільше...”

Хоч більшість борщів, приготовлених учасниками фестивалю, мали назву “український”, смак у кожного був своєрідний, хоч до страви клали однакові моркву, буряк, капусту.

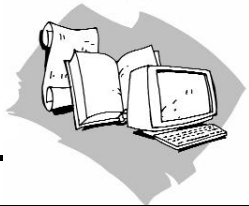
Наприкінці фестивалю дегустація проходила дедалі складніше, а переможців так і не визначили. За словами журі, це зробити неможливо — кожен борщ має власний смак, особливість якого залежить від секретів рецепту кожної господині. Недарма ж на українському столі борщ — завжди перший.

“Душа — ось що головне у борщі”, — філософськи з'ясував причину відмінностей смаків організатор фестивалю Юрась Красюк із Броварів. І додав: “Борщ — це одна з українських традицій, рецепт якої постійно змінювався та доповнювався. Молодь — майбутнє, енергія, сила України. Якщо об'єднати мудрість, досвід нашого народу й енергію, свіжий погляд, ідеї сучасної молоді, то можна отримати зразковий рецепт розквіту нашої країни, формування її конкурентоспроможності у різних галузях”.

Цей захід — не чергове декларування планів на майбутнє, а важливий крок у спільній практичній діяльності представників громадських організацій і державних установ, об'єднання зусиль заради розвитку й підтримки молодіжної громади України, формування позитивного іміджу нашої країни на світовому рівні шляхом розвитку міжнародного молодіжного співробітництва, а фестивалю борщу — це відкритий конкурс-дегустація для “любителів” і для професіоналів кулінарного мистецтва. Він передбачає максимальне залучення відомих особистостей, талантів і поціновувачів української культури. Фестиваль планують як щорічне всеукраїнське, а згодом і міжнародне свято.

Наступного року організатори домагатимуться для фестивалю статусу національного.

ПРОЩЕННЯ Й ОБОВ’ЯЗОК

Фото Ксенії Гладішевої

Василь Клічак виступає на VIII з’їзді “Просвіти”

Василь КЛІЧАК, голова Київського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, директор Видавничого центру “Просвіта”

З’їзд просвітян розпочався з мірної ноти. Із вшанування пам’яті невинно убієнних за Україну в наш час, в останні роки незалежності. Мороз іде поза шкірою від усвідомлення такої страшної ціни за українську мову, культуру, націю.

Більшість із нас віруючі, християни. Щонеділі ходимо до Божого храму, сповідаємося і причащаємося.

Багато хто згадує про церкву лише у великі свята. А дехто — ніде правди діти! — так і залишився атеїстом.

І кожен з нас не завжди адекватно ставиться до прощення гріхів своєму ворогові. Чи так легко простити заклятим ворогам їхні страшні злочини супроти нас?

Над цим релігійно-філософським питанням задумувались і наші церковні владыки, чий авторитет непохитний. Так, владыка Андрей Шептицький в одному з трактатів писав, що одна віруюча людина не завжди здатна простити ворогові завдані ним кривди. Прощення може відбутися у колективній молитві за своїх ворогів.

До подібного усвідомлення приходжу тоді, коли замислююся над місцем і роллю нашого Товариства у нинішньому протистоянні з відвертим ворогом — зовнішнім і внутрішнім. Як протидіяти? Інколи дають відповідь наші автори.

Ніна Солтановська. Книжка “Хто ми?” — роздуми про духовне виховання людини (2007 рік): “Коли нас щось хвилює і ми весь час про це думаємо, то цим надаємо силу йому, підживлюємо його. Тепер замислимося: навіщо ж ми даємо силу негативним думкам і підживлюємо їх, підтримуємо, няньчимося з ними? Чому не няньчимося з позитивними, припустимо, бажаємо добра, щастя комусь? Бог це все сприймає на вашу адресу. Вам і буде добро чи зло залежно від того, що ви думаєте...”

Якщо хтось на вашу адресу посилає погані слова і ви чуєте це, то відгородіться подумки прозорою стіною і не давайте сили його агресії, не сприймайте його образ. В цей час краще моліться, щоб Бог простив йому, бо він не відає, що робить”.

Часто перебуваю під глибоким враженням від радіопередачі, яку веде на каналі “Культура” Дмитро Степовик із Його Святістю Патріархом Філаретом. Часом бувають дуже злі дзвінки, їхні автори намагаються брутально принизити Патріарха, і як мудро Його Святість відповідає опонентам. Абсолютно спокійно, не втрачаючи власної гідності, Святіший Патріарх обеззброює тих злих додзвонювачів. Для нас усіх це великий приклад. Дай Боже здоров’я і многі літа Його Святості Святійшому Патріарху Філарету.

Мене вразила прочитана недавно стаття “Послання до Бога (Божя молитва)”. Її автор — Ігор Сі-

корський, як він сам про себе сказав, “українець за народженням, американець за вибором” — легендарний піонер авіації, людина, що подарувала світові перший практичний гелікоптер. Цей великий учений-мислитель глибоко аналізує кожне словосполучення молитви “Отче наш...”, яка, на його думку, “не тільки висловлює все те, що людська істота має просити у свого Творця, а й непрямо кидає світло на кілька фундаментальних питань щодо самого сенсу нашого буття, а також щодо нашого ставлення до Бога і світу”.

Розглядаючи слова “І прости нам провини наші, як і ми прощаємо провинатцям нашим”, наш геніальний співвітчизник пише: “Тут відвертий заклик до людини: перед тим, як розпочати молитву — простити своїх особистих ворогів, відкинути всі погані думки щодо них задля власного прощення. Заклик, пропонований Засновником Християнства у цьому реченні, є недвозначним, і людина, яка користується цією молитвою, не може знехтувати його, якщо хоче, щоб її власна молитва мала результат. Ще за давніх часів один християнський схимник у розмові на цю тему сказав, що людина мусить жити в мирі з усіма іншими людьми, навіть зі своїми ворогами, але не з ворогами Господа. Видається цілком зрозумілим, що це речення молитви, як і всі інші, не звільняє людину від обов’язку засуджувати й зупиняти ті сили, що загрожують якимсь із вищих вартостей...”

Так роздумує Ігор Сікорський. Я зробив такий розлогий вступ, аби засвідчити еволюцію власного світогляду а також поставити собі запитання: чи те роблю, чи так роблю, чи впливає наша література на формування національної свідомості, на засвоєння знань і зміцнення віри для нашої одухотвореної спільної молитви?

Книжки, що вийшли в світ за минулі чотири роки, стали набутком культурного життя країни, відзначені відповідними нагородами. Про це йшлося у звітній доповіді голови товариства пана Павла Мовчана. Хочу загострити увагу на поширенні книжок, їхньому обговоренні, на тому, як впливають вони на наше просві-

тання. Завдяки Любці Малишій майже на кожній сторінці зустрічаємося з цими іменами. Вдячні ми також газеті “Літературна Україна”, яка публікує рецензії на наші книжки сучасних українських письменників.

Книжки виходять невеликими накладками. Одна тисяча примірників — це краплина в морі. Зі складу “Просвіти” книжки розходяться в обласні об’єднання, бібліотеки, навчальні заклади. На превеликий жаль, не доводилося мені зустріти на шпальтах газет бодай одну замітку з областей про наші видання, про колективні обговорення, презентації. Як на мене, поспіхом, не підготовлено відбуваються презентації книжок і в Києві. А як розуміти те, що, наприклад, видання Ольги Малути “Просвіти” і Українська Державність” (до 140-річчя Товариства) жодного разу не було презентоване, обговорене у Києві?

Гадаю, що культ книжки, який сповідували наші славні попередники, не достатній у діяльності нашого Товариства. Натомість культивуються електронні носії інформації. Їм Центральне правління і голова надають перевагу. Чи є в цьому сенс? Думаю, що поширенню просвітянської книжки треба приділяти значно більше уваги. Дуже шкода, що деякі видання залишаються непоміченими громадськістю.

Згадую слова священика із недільної проповіді: “Можна купити гарний матрац, та не купиш сну. Можна купити дорогі ліки, та не купиш здоров’я. Можна накопювати різних книжок, та не купиш знань. Можна оздобити житло різними іконами, та не мати зв’язку зі Спасителем”.

Над цими начебто простими словами варто замислитися. Час минає, а нас не чують, нас б’ють, використовують. Духовний суверенітет України під великою загрозою. Не маючи духовного суверенітету, як можна торувати шлях у європейську спільноту? А щоб духовний суверенітет зміцнювати, треба об’єднатися у спільній молитві, яка, за словами Ігоря Сікорського, не звільняє кожного з нас “від обов’язку засуджувати й зупиняти ті сили, що загрожують якимсь із вищих вартостей...”

Такими вартостями для нас є українська мова, українська духовність, українська майбутність.

господарем якої вона має бути, а людина не може пробудитися з летаргійного сну й усвідомити цього. Допомогати таким треба, а це мають робити просвітяни. Як? А над цим уже має подумати керівництво “Просвіти”, складаючи стратегічний план діяльності Товариства.

І ось тут, говорячи про керівництво “Просвіти”, можна вжити термін “орден”: до нього (керівництва — на всіх рівнях!) слід обирати лише гідних й жертвних, працюючих, лицарів святої ідеї.

А об’єднання українців — аж ніяк не утопія. Досить згадати помаранчеву революцію. Це було диво з див: демонстрація потенціалу українського народу, його потуги, інтелігентності, таланту. Ніколи не забуду: сотні, тисячі аркушків з віршами, друкованими й писаними від руки, якими було обвішане усе наметове містечко. Моя приятелька, з якою ми приїхали до Києва, спершу дістала записник, щоб попереписувати їх, але зрозуміла, що це неможливо навіть перечитати. Це заморські технології чи вияв поетичної душі українського народу? Тоді ми були за крок до перемоги. Але нам ще належить його зробити.

ІСПИТ КАНДИДАТАМ

Володимир ФЕРЕНЦ, м. Івано-Франківськ

У процесі роботи просвітянського з’їзду започаткували корисну ініціативу — формування комплексу вимог від українців і “Просвіти” до вартого уваги кандидата в президенти. До нашої делегації в поїзді долучився вже немолодий, але дуже наполегливий і енергійний чоловік — представник Бурштинського МО ВУТ “Просвіта” пан Чайківський. Він їхав з нами із завданням роздати делегатам текст пропозиції просвітянським осередкам. Ініціатива викликана наближенням президентських виборів як засіб реалізації народу права бути єдиним джерелом всієї повноти влади згідно з Конституцією України. Оскільки реального впливу на владу нема, є сенс впливати на позицію людей у процесі виборів президента і парламенту. Просвітяни з прикарпатського міста Бурштина пропонують спільними зусиллями сформулювати єдині запитання чи критерії до прийнятного кандидата в президенти, вартого підтримки українців.

Наприкінці з’їзду пан Чайківський похвалився, що всі тексти роздав делегатам і сподівається на підтримку просвітянського іспиту кандидатам в усій Україні. Це справді чудова ідея. Хай кожен із небайдужих українців складе власний перелік питань до кандидата. Разом сформуємо бачення місії національного лідера, і це набагато полегшить вибір. У жодному разі не варто йти за порадами політтехнологів та агітаторів. Пора обирати гідного, а не одного з можливих. Думаймо! А на завершення подаю перелік вимог просвітянського іспиту авторства Бурштинської “Просвіти”:

1. Подати власний механізм законодавчої реалізації конституційного права народу змінювати, радити і контролювати владу.
2. Домогтися законодавчого повернення граfi “національність” у паспорт громадянина України і реалізувати механізм представництва у владі громадян різного національного походження пропорційно до чисельності населення (за досвідом УНР).
3. Законодавчо зупинити показ на телебаченні фільмів, що пропагують спосіб життя, який не відповідає загальнолюдським нормам.

4. Домогтися надання достатніх бюджетних коштів і гарантувати пільги для розвитку українськомовного кіно і книговидавання для підтримки їхньої конкурентоспроможності.
5. Заборонити приватизацію прибуткових державних підприємств, унеможливити рейдерство і обкласти значними податками нерухомість надблагатих.
6. Збільшити соціальну підтримку за рахунок повного скасування пільг багатим.
7. Ціноутворення регулювати законом.

8. Замість ринку продажу землі законодавчо закріпити ринок її оренди у приватних власників. Не допустити появи земельних магнатів.
9. Продемонструвати власний план законодавчого обмеження масового споживання алкоголю населенням, особливо молодим поколінням. Заборонити рекламу алкоголю.

Цей список не вичерпаний. Продовжуйте, шановні українці! Слово за вами.

Лідія РИБЕНКО, м. Рівне

Підтримуючи думку, висловлену в статті Володимира Ференца “Організація орденського типу” в “Слові Просвіти” за 18 червня 2009 р. про те, що “Просвіта” має стати дієвишою й впливовішою, хотіла б оприлюднити кілька міркувань з цього приводу.

По-перше, “Просвіта” має не просто активізуватися. Вона повинна перебрати на себе місію державотворення, тобто того, на що свого часу блискуче спромігся Рух, і чого нині не може виконати жодна інша сила — ані політичні партії, ані владні структури.

По-друге, в жодному разі не можна допустити, щоб “Просвіта” стала орденом, членство в якому обмежене. Адже Рух миттєво втратив силу, трансформувавшись у партію, і перестав бути масовим. У цьому, а не в чварах поміж очільниками Руху, бачиться втрата його позицій. Тому потрібно не згортати членства, а навпаки — усіляко сприяти розростанню “Просвіти”. Основну увагу слід звертати на молодь, створюючи осередки “Молодої Просвіти” в школах і ВНЗ.

Слід радикально змінити світоглядні позиції просвітян. Має рацію В. Ференц, пишучи, що замість того, щоб оборонятися, “Просвіта” повинна стати “організацією — форпостом інформаційного наступу українства”. Справді, у підтексті “в обороні” — асоціація з облогою, з виснаженням, і зрештою — з нятком на можливу поразку. Начебто парадокс: чому титульна нація

ЗРОБИТИ КРОК ДО ПЕРЕМОГИ

чисельністю понад сімдесят відсотків усього населення у власній державі має оборонятися?

Насправді всі ми добре знаємо, чому. Зациклення на поясненнях і причинах, громадженні століттями, супроводжуване жалюми й плачами, — це гальмо на шляху до успіху української справи, це вияв слабкості. Безперечно, українці повинні знати власну історію, але не для того, щоб поспипати голову попелом. Зціпивши зуби, мудро і вперто робити своє: творити нашу, українську Україну.

Ключове слово “творити” позитивне. Не сваритися, не битися

навулачки, тобто не спалювати своєї енергії даремно, на радість вороженькам, а використовувати її розсудливо й добиватися того, що нам належить: українського інформаційного простору; недопущення в офіційні, передусім у парламенті вживання недержавної мови; покарання за шельмування наших героїв; поновлення граfi про національність у паспорті тощо. Але цьо-

го можна досягти лише за умови того, про що так ревно й розчулено благають українці Господа у молитвах, — єдності.

І саме це має сьогодні робити “Просвіта”: об’єднати українців — зі сходу й заходу, з різних політичних партій, на основі єдності крові й духу. Так, як об’єднуються зазвичай національні меншини, опинившись на чужині. Їх багато в Україні, й ніхто їм не закидає, мовляв, їй обстоює інтереси тільки власної нації. Це природно. Неприродно, коли людина зрікається або байдуже до своєї національності, й зовсім абсурдно, коли твориться її держава,

ЯКИЙ ПРЕЗИДЕНТ ПОТРІБЕН УКРАЇНІ: СТРАТЕГ ЧИ ЗАВГОСП?

Петро АНТОНЕНКО

В УНІАН відбулася презентація соціологічного дослідження політичних експертів України “Напередодні президентської кампанії: сценарії розвитку політичної ситуації та позиції основних гравців”. Це дослідження провів Інститут глобальних стратегій. Доповідав про його результати директор інституту політолог Вадим Карасьов. Характерно, що більшість із 22 політологів, які виступили як опитувані експерти, представляли не столицю, а регіони. У цьому є переваги: насамперед у свіжості погляду й наближеності експертів до реалій життя.

Значна частина звіту присвячена скороминущим перипетіям, пов’язаним з недоволю спробою створення так званої широкої парламентської коаліції за участю БЮТ і Партії регіонів. Запропоновані експертам запитання — що стояло за спробою широкої коаліції, хто був у ній зацікавлений, а хто ні, хто виграв, хто програв у результаті зриву — звичайно, цікаві для політичного аналізу. Але чи не глянути на ситуацію ширше і глобальніше? Зроблений в експертному дослідженні аналіз щодо можливостей (ресурсів) тих чи інших кандидатів (адмінресурс, контакти з бізнесовими й політичними елітами на національному і місцевому рівні, нинішня популярність, тобто рейтинги тощо) нестабільний, невизначений і може швидко змінюватися. Ось тобі й “рейтинги”: помячила та чи інша особа на телеекранах, надрукували в ЗМІ замовні цифри так званих соціологічних досліджень серед виборців.

Тому чи не найістотнішим у цьому серйозному дослідженні політекспертів є питання, який вибір стоїть перед Україною, українцями в стратегічному плані. Державі незабаром 18 років. Час повноліття, визначення з вибором. Але саме тут маємо загальносуспільну проблему. Вибір цей буде надзвичайно ускладненим, заявив Вадим Карасьов. Це будуть перші президентські вибори в реаліях парламентсько-президентської республіки. Такою вона стала після того, як з відомих політичних причин на самому піку виборчого протистояння кінця 2004 року парламент ухвалив суттєві зміни до Конституції. Чинності вони набули з початком 2006-го. Цими змінами було суттєво розширено повноваження Верховної Ради і зменшено — президента. Як образно сказав Карасьов, з початку 2006 року маємо модель “генномодифікованого президента”.

Основна біда навіть не в тому, в кого скільки повноважень, а у їхній невизначеності на самій верхівці державної влади України. Скільки вже разів за ці роки та чи інша гілка влади зверталася з поданням до Конституційного суду України, щоб з’ясувати, хто і як має право оголошувати дочасні вибори парламенту, здійснювати імпічмент президента, призначати і звільняти уряд. Держава начебто з домінують парламенту, але повна невизначеність і в такому ключовому питанні, як правляча коаліція. До речі, Вадим Карасьов не зміг чітко відповісти стосовно цієї коаліції в нинішньому парламенті, бо цього ніхто не може розтлумачити, навіть Конституційний суд. Є нині ця коаліція фактично і юридично чи її нема, потрібна вона чи ні? Бі-

лі плями і повний туман в законодавстві. І, на жаль, знову стара, як світ, теза: замість “си-ли права” діє “право сили”.

У цій ситуації, коли незрозуміло, хто такий президент, які його повноваження, громадянам належить обирати главу держави. Просто? Надзвичайно складно. Тому на перший план виходять не прізвища кандидатів, а питання: який президент зараз найпотрібніший державі, нації? Сформульоване це запитання було так: “Образ майбутнього президента”. Експертам пропонували відповісти, який тип державного лідерства найбільше відповідатиме українським політичним, суспільним запитам. І ось що показало дослідження.

Результат несподіваний і водночас симптоматичний. Серед тих характеристик, які були названі як домінуючі в майбутнього глави держави, на перше місце з великим відривом вийшла така: “Президент — стратег розвитку країни” — 77,3 відсотка голосів. А якщо додати, що друге місце, також з високим результатом і відривом від інших характеристик, зайняла теза “Національний лідер”, то висновки очевидні.

Ці дві характеристики близькі одна до одної. Ідеться про лідера держави, який є стратегом національного розвитку, провідником національної ідеї. Тобто, попри нескінченні проблеми, які суспільству весь час доводиться похалцем розв’язувати, попри “актуальності”, метушню, “кризи”, нашої країні, нації все-таки потрібна стратегія, перспектива. Мабуть, уже досить метушитися. 18 років промайнуло. Отак пролетить ще 10 чи 20. І все — у латанні нескінчених суспільних дірок?

В образі майбутнього президента серед його бажаних рис названо й такі: політик, партійний лідер, менеджер, соціальний лідер і таке інше. Але навіть найпопулярніша серед позицій — “менеджер держави” — отримала лише 13,6 відсотка голосів.

Та на виборах знову може спрацювати стара істина-парадокс: люди часто хочуть того, чого не хочуть. Про це мусив сказати на презентації й Вадим Карасьов, зазначивши, що виборча кампанія може розгорнутися не по осі “стратегія — сьогоднішня”, а в площині “хто більший менеджер”. Іншими словами, люди знов обиратимуть “завгоспа”, який більше наобіцяє.

Прикро, особливо коли порівнюєш із сусідніми країнами, нашими недавніми співкамерниками по концтабору, як далеко пішли люди веред. Теж кризі проблеми сьогодні, але бачачи стратегічну мету — міцна, незалежна, демократична держава з гідним життям громадян.

Але хто винен? За численними “виборіадами” нам у суспільстві все ніколилось говорити про глобальне — про національну ідею. А якщо при владі її перебували люди, які мислили стратегічно, то ця влада чомусь не здатна була донести національну ідею до людей. Починаючи з відкриття закритої досі, забороненої й репресованої історії, завершуючи утвердженням національних цінностей через закони, яких бракує, через національний медіа-простір, який усе ще чомусь не наш.

Що ж, завгоспи теж потрібні. Правда, на своєму місці...

Фото Ксенії Гладішевої

МИСТЕЦЬКІ ЦІННОСТІ: ЩО ВПУСКАТИ, А ЩО НЕ ВПУСКАТИ

2 липня в Українському домі відбулося громадське обговорення проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей”. Проект розробила Державна служба контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України при МКТ.

До участі в обговоренні були запрошені Володимир Титаренко, заступник голови Національної спілки майстрів народного мистецтва, Валерій Пітаєв, проректор з наукової роботи Державної академії керівних кадрів культури й мистецтва, Валерій Жуков, начальник відділу головного управління СБУ по боротьбі з корупцією та організованою злочинністю, Сергій Литвинов, заступник начальника відділу департаменту карного розшуку МВС України, Людмила Ключан, член правління Гільдії антикварів України, Ігор Пономарчук, музей “Духовні скарби України”, Дмитро Табачник, народний депутат України, президент Гільдії антикварів України, Юрій Савчук, голова державної служби контролю за переміщенням культурних цінностей через державний кордон України, Наталя Заболотна, директор Українського дому, Гліб Івакін, заступник директора Інституту археології НАНУ, Світлана Смольникова, керівник інформаційного центру дослідження ринку нерухомості, Віктор Хаматов, президент асоціації галерей України, представники митної служби, працівники художніх арт-центрів і галерей та інші, для кого вказана проблема є нагальною, повсякденною.

Обговорення відкрив міністр культури й туризму Василь Вовкун. Він зазначив, що система контролю за переміщенням культурних цінностей залишилася Україні в спадок ще з часів РСР: й досі стягуються податки з громадян, які власним коштом ввозять в Україну раритети, тим самим поповнюючи скарбницю культурних цінностей; в нашій державі ще й досі заборонено до вивезення маловартісні предмети серійного виробництва, а тому громадяни та гості нашої держави змушені полишати на митницях сувеніри, придбані на пам’ять на Андріївському узвозі. Звичайно, це приносить розчарування, спотворює враження про відвідання нашої батьківщини. Тепер, коли Україна прийматиме гостей Євро-2012, це стане чималою випробою. Говорячи про нововведення, запропоновані в законопроекті, міністр Василь Вовкун наголосив на деяких його особливостях. Це дозвіл на ввезення художніх цінностей без обмежень, без сплати мита, інших грошових стягнень. Культурні цінності за визначеними критеріями будуть розподілятися на такі, які вивозити не можна, тобто раритети, що ма-

ють велике значення для національної культури й інші, які можна вивозити.

Передбачається, що видачі свідоцтва на право вивезення культурних цінностей з території України передуватиме експертиза культурних цінностей, яку проводитимуть атестовані експерти. Експерт культурних цінностей нестиме персональну відповідальність за організації, достовірність і повноту експертизи. Свідоцтво на право вивезення культурних цінностей з території України видаватимуть на підставі висновків експертизи посадові особи органів управління культурною Ради Міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій. Крім цього, розв’язується проблема з культурними цінностями, переміщеними внаслідок Другої світової війни.

Усі ці та ряд інших актуальних завдань є кричущими. Пан Юрій Савчук представив проект закону, який розробила Державна служба контролю за переміщенням культурних цінностей, вважаючи, що він необхідний у сфері державного будівництва. Три головні завдання покладені в основу проекту: а) ефективна модель у сфері державного управління; б) питання реституції; в) адаптація національного законодавства у сфері переміщення культурних цінностей до світової практики.

Відбулося активне обговорення законопроекту, в ході якого прийнято цілий ряд доповнень та уточнень, зокрема про створення цілісної системи органів управління. Сферою управління вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей законопроект визначає Кабінет Міністрів України, Державну службу контролю за переміщенням культурних цінностей покладають на органи управління культурною Радою Міністрів АРК, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Якщо законопроект буде ухвалений Верховною Радою без зvoleк, то результати не забаряться. Його автори переконані, що серед основних очікуваних соціально-економічних результатів прийняття проекту будуть: збагачення національної культурної спадщини; запобігання незаконному переміщенню культурних цінностей через державний кордон України; удосконалення форм і методів боротьби з контрабандою творів мистецтва; посилення взаємодії у сфері переміщення культурних цінностей центрального органу виконавчої влади у сфері культури, уповноважених органів контролю за вивезенням, ввезенням та поверненням культурних цінностей з правоохоронними та митними органами; популяризація культурних цінностей, що були переміщені на територію України внаслідок Другої світової війни і перебувають у складі Державного бібліотечно-го фонду України, Музейного фонду України, Національного архівного фонду України; активізація роботи щодо повернення українських культурних цінностей, що незаконно перебувають на території інших держав.

Кор. “СП”

ВІЧНА ПАМ’ЯТЬ ВАСИЛЮ ЧЕРВОНІЮ

м. Рівного, голови Рівненської обласної організації Української народної партії Василя Червонія, засновника газети “Волинь”.

Василь Червоній усе свідоме життя жив Україною, національна ідея була його ідеєю. Він був у перших лавах борців за незалежність України у 1988—1991 роках, одним із засновників Товариства української мови імені Т. Шевченка та Народного руху України за перебудову.

Василь Червоній як народний депутат України, як голова Рівненської обласної державної адміністрації, багаторічно очолюючи Рівненську обласну організацію УНП, на перше місце діяльності ставив українську справу. Він залишив після себе не лише добру пам’ять людей, а й тисячі відновлених могил воїнів УПА, сотні виданих книжок, десятки збудованих православних храмів. Полум’яні виступи Василя Червонія на численних мітингах запалювали серця

людей, вселяли віру, кликали до боротьби. Його щиро любили українські патріоти і ненавиділи вороги України, бо Василь Червоній ніколи не поступався принципами, ніколи не боявся казати правду, був незламним і відданим борцем за Україну. Йому завжди боліла доля кожного українця.

Поховали Василя Червонія у понеділок, 6 липня о 13 годині біля Свято-Покровського кафедрального собору.

Попрощатися з В. Червонієм прийшли десятки народних депутатів України з різних фракцій, керівники області й обласного центру, відомі політики, друзі й соратники з багатьох областей України, однопартійці, представники козацьких товариств. Серед них, зокрема, голова УНП Юрій Костенко, керівник депутатської групи “За Україну!” В’ячеслав Кириленко, народні депутати України Володимир Бондаренко, Юрій Кармазін, Володимир Стретович, народні депута-

ти Левко Лук’яненко, Микола Поровський, Володимир Пилипчук, голова Рівненської облдержадміністрації Віктор Матчук, голова Полтавської ОДА Валерій Асадчев та інші.

Промовці говорили про те, що Україна втратила непересічного політика, невомного борця за незалежність України, якого любили друзі й поважали вороги. Зазначалося, що визначальними рисами загиблого були український патріотизм, рішучість і сміливість.

Президент України Віктор Ющенко у телеграмі-співчутті на адресу родини загиблого зазначив, що Василь Червоній був одним із найяскравіших представників національно-демократичного руху в Україні.

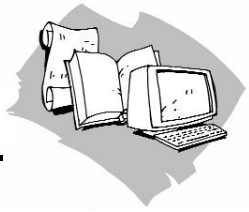
Співчуття рідним і близьким покійного висловила і прем’єр-міністр Юлія Тимошенко.

Центральне правління Всеукраїнського товариства “Просвіта”, редакція газети “Слово Просвіти” низько схиляють голови перед пам’яттю покійного і висловлюють глибокі співчуття родині В. М. Червонія.

Слава героям!

4 липня 2009-го на 51-му році трагічна смерть обірвала життя народного депутата України чотирьох скликань, члена Вищої церковної ради УПЦ КП, старости Свято-Покровського кафедрального собору

● погляд

Віталій КАРПЕНКО

Закінчення.
Початок у ч. 26 за 2009 р.

“КЕРІВНА І СПРЯМОВУЮЧА СИЛА” ТИСНЕ НА ГАЗЕТУ**ВЗАЄМИНИ РЕДАКЦІЙ ПАРТІЙНИХ КОМІТЕТІВ**

Керівна і спрямовуюча роль компартії у радянському суспільстві, прописана у “найдемократичнішій” у світі Конституції СРСР — у сумнозвісній 6 статті, з великими потугами скасувала тільки під кінець “перестройки” новообрана Верховна Рада Союзу. Однак у житті мало що змінилося, і це можна проілюструвати тим, що, як і раніше, парткоми намагалися “спрямовувати” роботу преси.

Тільки-но з’являлася у “Вечірньому Києві” проблемна, гостра чи критична публікація, яка зачіпала будь-яку управлінську структуру, як негайно лунав дзвінок по “вертушці” (телефон урядового зв’язку) із запитанням-штампом: “Хто санкціонував публікацію?”

Але найчастіше хтось із секретарів ЦК, а бувало, що й сам Щербицький, телефонував першому секретареві міськкому (як було після публікації безлюдної фотографії “Київ сьогодні” відразу після чорнобильської катастрофи) і вказував на “проколи” у “Вечірці”. Міськком мав уживати відповідних заходів — від виклику редактора для

«РУКИ ГЕТЬ ВІД ГАЗЕТИ!»

Нотатки редактора (1985—2000 рр.) газети “Вечірній Київ”

“бесіди” до “проробки” на бюро і пленумах міськкому.

Звичайно, я відбивався, як міг, та почувався звіром, загнаним у глухий кут. І тільки раз на пленумі підвівся секретар Подільського райкому партії Іван Салій — гострослов і догепник, який не вкладався у прокураторське ложе тодішніх компартійних керівників. Так-от Салій у властивому йому стилі сказав на пленумі міськкому: *“Що ви клюєте редактора, що нам робити нічого, інших справ немає? Він робить добру газету і не треба йому заважати”*. Це було настільки незвично, що зал раптово затих на мить, аж потім ним прокотився гул невдоволення. Я був вдячний Салієві за підтримку.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ РУХ І КОМПАРТІЙНИЙ ДУХ

Найзапекліша боротьба між партійними комітетами і газетою розгорілася навколо Руху. Партія відчула у цьому громадському рухові могутню силу, конкурента, щоб не сказати ворога. Засобом інформації була вказівка: викривати антипартійну сутність НРУ, формувати негативну думку про організацію.

Майже вся київська преса, крім “Вечірнього Києва” і “Літературної України”, таврувала ганьбою Рух, друкуючи всіякі небиліці. З “Літературної Україною” партійна влада змирилася: все-таки письменницька газета, наклад її невеликий, зрештою, Рух розпочинали письменники. Інша річ — “Вечірка”, газета міськкому партії й Київради, наклад — сотні тисяч примірників.

Отут і почалося. Нас щодня смикали за те, що ми подаємо позитивні матеріали про Рух. Ми відбивалися: подаємо так, як пишуть читачі. Це ще більше роздратовало партійне керівництво. А тим часом сотні листів надходили і до редакції, й до міськкому, зміст яких зводився до одного: *“Руки геть від “Вечірнього Києва!”*

“Є ТАКА ДУМКА...”

Мене часто запитували друзі, знайомі, просто читачі: як вам вда-

валося редагувати такий тривалий час гостру, контраверсійну газету, яка критикувала партію, номенклатурні привілеї, підтримувала Рух, і залишатися біля її керма при компартійному режимі? Річ ось у чому.

По-перше, партійне керівництво республіки не сприйняло ідей горбачовських реформ, хоч на словах мусило підтримувати “перестройку”. І життя репресивних заходів до непокірної газети могло розцінюватися як протистояння центральній партійній владі.

По-друге, — і це найголовніше — газета була масовою, її наклад сягнув майже 600 тисяч примірників, її читав майже кожен дорослий житель столиці, передплатували в областях і за кордоном. Війну партії з газетою сприймали як війну з громадськістю.

По-третє, колектив був згуртований на національно-демократичній основі, готовий захищати своє видання.

Чи не найбільше допікали партійним функціонерам виступи “Вечірнього Києва” проти номенклатурних привілеїв — однієї з найзабороненіших тем. Але і московська преса порушувала ці питання, тому номенклатура вжити рішучих “заходів” до газети вже не могла. Але почався новий виток тиску на редактора. У ЦК це непросте завдання доручили першому заступникові завідувача агітпропом Володимирів Барсуку.

Один з останніх викликів мені особливо запам’ятався. Барсук довго говорив, що газета може і повинна бути ліпшою, що кожне число переглядає сам Володимир Васильович. Яє перитав, чим же “Вечірній Київ” не влаштовує, що треба зробити, щоб він став ліпшим.

Мій співрозмовник перевернув платівку, перейшовши на “ви”.

— Ось ваші публікації про привілеї — навіщо? Де ви бачили ці привілеї? Немає їх.

— Є різні погляди на цю проблему, і ми їх відображаємо. Напишіть про власну точку зору на те, що привілеїв нема, і ми опублікуємо.

Моя зухвалість його розізлила, у тоні зазвучали металеві нотки:

— Є така думка... Вам краще написати заяву про відставку...

— Чия думка — центрального комітету, політбюро, ваша власна?..

— Моя власна...

— Ну то й залишайтеся при своїй думці, — я з викликом виїшов із кабінету.

Настрій був нікудишній: отже, плетуть личаки, вирішив я й поїхав у міськком партії: може, там щось з’ясується.

Масик був злий і відразу накинувся на мене.

— Ти зовсім уже зарвався, — тут він смачно матюкнувся і погрозово додав: — То знай: ми тебе виключимо з партії просто на пленумі міськкому...

— Воля ваша — виключайте, якщо є за що.

Масик відчув, що перегнув палку: — Візьмися за розум, — порадив, — бо можеш погано закінчити.

Щиро кажучи, не думав, що засторога Масика так швидко набуде реальних обрисів. Як зараз пам’ятаю: це було у вівторок. По “вертушці” зателефонував сам перший секретар міськкому партії, що траплялося не дуже часто.

— Ти коли йдеш у відпустку? — запитав сухо, офіційним тоном. Це не дуже здивувало, бо я мав погоджувати час своєї відпустки у міськкомі партії. Тому спокійно відповів: — З наступного понеділка.

На що почув категоричне:

— Ти у відпустці із завтрашнього дня. І тебе немає в Києві. Все.

Суть дзвінка і тон секретаря свідчили: сталося щось надзвичайне. Тому написав наказ про відпустку, залишив замість себе заступника і вже наступного дня був за містом, сушачи голову, щоб б це могло означати. Аж ось у суботу передають по радіо: відбувся пленум Київського міськкому партії. Я збагнув, що моя вимушена відпустка пов’язана з цим пленумом. І не помилюся. Уже згодом дізнався, що за обіднім столом у Щербиць-

кого (тут збиралися члени політбюро і нерідко ухвалювали важливі рішення) йшлося про непокірну “Вечірку”. Терпець першого секретаря ЦК увірвався. Він сказав, звертаючись до Масика:

— Скільки можна терпіти це газетне неподобство і цього редактора? Карпенка з посади звільнити і з партії виключити на черговому пленумі міськкому — для застороги іншим.

Для Масика це було непросте завдання: газета мала широку підтримку киян, а самого його ще зовсім недавно вони “завалили” на виборах до Верховної Ради СРСР. З іншого боку, не послухатися Щербицького Масик не міг. І тоді прийняв соломовне рішення: відправив мене у відпустку.

Треба віддати належне компартійній традиції: персональні справи не розв’язували заочно. Винного для профілактики треба було добряче “пропісочити”, принизити перед тим, як вирішити його долю. Питання про редактора “Вечірнього Києва” перенесли на потім. Згодом ситуація ще більше ускладнилася, партійне керівництво не лише нищівно критикували знизу, а й Москва виявляла невдоволення повільними темпами “перестройки” в Українській РСР. Зрештою, і Щербицький змушений уже був піти у відставку. Тож, персональна справа редактора канула в Лету.

Уже пізніше, коли я став народним депутатом України, а Костянтин Масик обійняв посаду першого віце-прем’єра, ми зустрілися на вулиці біля Будинку уряду. Привітавшись по-дружньому, Масик запропонував:

— Зайдімо на кілька хвилин.

У кабінеті він налив по чарці коньяку, випили, обмінялися думками про справи у Верховній Раді. Розчулений Костянтин Іванович запитав по-панібратськи:

— А пам’ятаєш, як я тебе врятував?.. — і підтвердив, що справді мав таку вказівку від Щербицького. Я чесно відповів:

— Звичайно ж, пам’ятаю, і дуже вдячний.

Ми обидва розуміли, що рятує мене, він також убезпечував і себе, бо Київ тоді був, як киплячий казан. А кияни вже раз показали свою силу і згуртованість у ставленні до перших керівників міста.

Петро АНТОНЕНКО

“Безголова” Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, імітуючи діяльність, постійно втрапляє в якісь медіаскандали. “Безголова” тому, що недавно подав у відставку її голова Віталій Шевченко, не погодившись із тим, як більшість членів ради “захисчала” національний інформаційний простір. Натомість у роботі ради час від часу вигулюють випадки “наїздів” на свободу слова, такої собі жандармерії від медіа.

Гучний скандал трапився у телевізійному ефірі Чернігова: доволі рідкісний нині факт цензури. Об’єктом її стали не російськомовні підозрілі радіостанції, що вільно почуваються в ефірі, а обласне державне телебачення. Спостерігаючи за роботою обласної державної телерадіокомпанії “Сівер-центр”, мимоволі ловлю себе на думці, що, може, й не варто так поспішати з тотальним роздержавленням медіа. Принаймні ОДТРК “Сівер-центр”, працюючи в злиденних умовах, видає якісний, державницького спрямування медіа-продукт. Ось що трапилося.

“Сівер-центр” веде цікаву програму “Телеоб’єктив”. Це гострі сюжети про наболілі проблеми. Нещодавно дирекція ОДТРК взяла ведучою позаштатну журналістку, з якою було укладено відповідну угоду — керівника “Громадської дум-

ки” Анну Романову. Ця громадська організація постійно проводить кампанії, суть яких — привернути увагу влади, спільноти до проблем і разом їх розв’язувати.

Але скандал спалахнув уже після першої програми Анни Романової. Темою її була забудова дитячого майданчика на одній з вулиць Чернігова. “Відрізали” цю ділянку під будівництво чергового магазину, яких у районі й так чимало, для продажу пива та спиртних напоїв. Усе це викликало невдоволення

мешканців. Такий сюжет і було показано в програмі.

Подібні проблемні матеріали — звичайні для телебачення і преси. Тому громом з ясного неба став для обласного телебачення так званий припис, що його надіслав представник Нацради з питань телебачення і радіомовлення в області Леонід Мельник. У ньому було сказано, що телебачення порушило певні норми законів, і такі програми не повинні надалі виходити в ефір.

Молода й недосвідчена ще журналістка прибигла до Мельника, щоб показати йому наступну вже відзняту програму, узгодити для показу в ефірі! Явище дивне в незалежній, демократичній, як сказа-

но в статті 1 Конституції України, державі. Запахло дрімучими порядками комуністичних часів. Другий сюжет пан Мельник сприйняв украй негативно і заявив, що подібні програм не повинні бути на екрані. Знервоване керівництво телекомпанії, на цей раз без будь-яких “приписів” і офіційних вказівок від Нацради зняло програму з ефіру.

Назвемо дві основні претензії Мельника до вже показаної програми. Перша стосується того, що

начебто рекламують організацію, хоч у сюжеті “Громадську думку” не названо, не названо ні її голови, ні ведучої. Щоб читачі збагнули абсурдність таких звинувачень і те, як у нас знову починають винохувати крामолу і вводити цензуру, — проста аналогія. Якщо застра телебачення покаже сюжет з творчого вечора чернігівської поетеси Надії Галковської, авторки знаменитої пісні “Козачка”, його можуть звинуватити в “рекламі” громадської організації — “Просвіти”, адже пані Надія — голова міського об’єднання, хоч у сюжеті навіть не буде про це сказано.

Друге звинувачення ще абсурдніше. Мовляв, обласне телебачення “надало в оренду” свої тех-

нічні засоби (очевидно, телеапаратуру) для створення “кимось” телепрограм і в таку саму оренду надало свої телечастоти для трансляції “чистіс” програми. Абсурдність таких випадів у тому, що програма “Телеоб’єктив” — продукція обласного телебачення, і це було чітко написано, як і належить, наприкінці програми.

Усі ці аргументи навела у відповіді Мельникові дирекція обласного телебачення, спростувавши закиди “припису”. Однак директор

ОДТРК Анатолій Тютюнник, очевидно, вибитий з колії цим “наїздом”, зняв другий сюжет з ефіру.

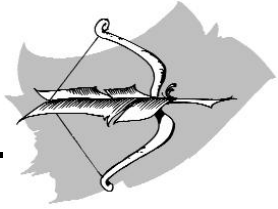
Кілька слів про сюжет, якого глядачі так і не побачили. Його тема — незаконне встановлення в Чернігові численних пивних наметів. Автор не обмежився показом думки обурених чернігівців, які говорили про ці “пивнички” як про розсадники пияцтва, хуліганства, антисанітарії. Є і юридичний бік справи. У сюжеті показано інтерв’ю керівництва міського управління торгівлі, суть якого така: жодного намету не було встановлено згідно з офіційним дозволом міської влади. Тобто їх поставлено самочинно. Тоді це вже запитання й до міської влади — як таке може

коїтися?

Але повернімося до свободи слова. Журналістів міста просто обурило таке вульгарне, антидемократичне явище, як цензура, особливо в контексті недавніх спроб “виправлення” Конституції, зокрема й у бік тоталітаризму, а не демократії.

Колегам залишилося висувати версії, що ж було **справжньою** причиною “наїзду” на обласне телебачення. Намагання імітувати бурхливу діяльність представництва Нацради? Цілком можливо, враховуючи другу претензію представника ради до телебачення про “оренду” телерадіоефіру. Тут усе схоже на заклик “Лови злодія”, аби відвести громадську думку вбік. Річ у тім, що явище “оренди” існує і поширюється. У місті, як і в інших регіонах, зареєстровано чимало радіостанцій, які самі майже не ведуть мовлення, натомість надають свої радіочастоти “в оренду” сумнівним мовцям на кшталт російськомовних “шансонів”. Ось до них у Нацради руки й “приписи” чомусь не доходять.

Імовірні мотиви “наїзду” на телебачення також — прагнення догодити забудовникам “забігайлів” і пивним магнатам, а ще — участь у політичних іграх, що починаються з наблизнення місцевих виборів. Втім, яка різниця? Цензура є цензура. І рано ще замість “є” казати “була”.

ВІЙНА ПАМ'ЯТНИКАМИ?

Закінчення. Початок на стор. 1

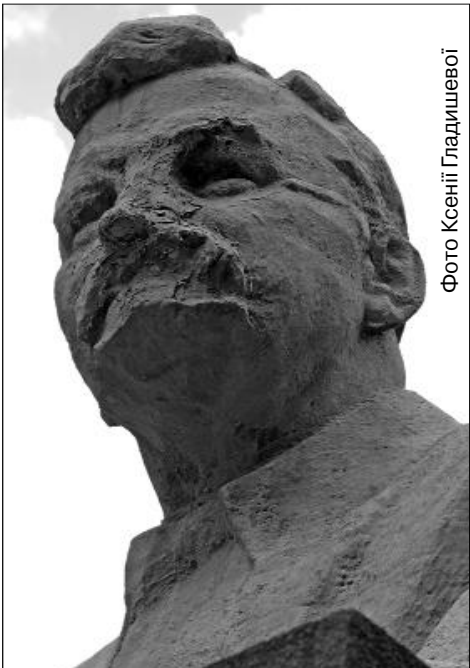

Фото Ксенії Гладішевої

А ви огляньтеся навколо. І побачите ті пам'ятники, які в роки протистоянь (або їх імітацій) зводилися радісно і поза ідеологією: пам'ятник Яйцю (Кременчук), Крокодилу Гені й Чебурашці там само, Галушці — в Полтаві; Свині — в Ромнах і в Полтаві; пам'ятник Картоплі — в с. Немішаєві; Варенику — в Черкасах, там само — Самогонному апарату, Кавуну — в Запоріжжі. Чи не найбільше пам'ятників героям Ільфа і Петрова: отцю Федору, Еллочці-людюїдці, Кісі Вороб'янинову — в Харкові; дванадцятому стільцю, Остапу Бендеру і валізіці Остапа — в Одесі, Паниковському — в Києві і т. ін.

Також увічнінені фігури поручика Ржевського (Павлоград), рибачки Соні й Кості Моряка

(Одеса), Дачників (Бердянськ), Справжнього чоловіка (Севастополь), Ларіосика (Житомир) й укоханой киянами Проні Прокопівни Серкової.

Отака ось ідеологія, тактика і стратегія у відповідь на бездіяльність влади від помірко-ваного електорату.

Нині Україна знову розділена: обговорює долю безносого та безрукого київського Леніна. Пам'ятник, якому б однозначно личило стояти в центрі парку тоталітарного режиму, а не на бульварі Шевченка в столиці незалежної України...

Розумію відчайдушний вчинок пана Коханівського і його друзів: це не хуліганство, а сигнал суспільству. Досить нам жити в аурі ідолів тоталітарного режиму! Давно вже слід їх демонтувати, забрати з очей українців, з мапи сьогодення. Чи можна виправдати цей акт? Судить самі: 1 липня комітет Парламентської Асамблеї ОБСЄ оприлюднив резолюцію “Возз'єднання розділеної Європи”, в якій говориться, що сталінізм і нацизм дорівнюють одне одному. Резолюція закликає до міжнародного засудження тоталітарних режимів, що несли з собою геноцид і злочини, від яких у XX столітті постраждало людство, зокрема, європейські країни. Тож чи не ганебно тримати в Україні символи геноциду?

...Знайомий художник колись розповів мені історію зі свого дитинства. У їхньому приморському містечку кипіла будова державної ваги. Хлоп'яки, як горобці, кружляли довкола будмайданчика, аж якось налетіли на великого начальника у білому кітелі. Той кивнув пальцем на мого оповідача — йому тоді ледь сьомий нарізався — і запитав: — Мальчик, ти знаєш, що здесь будет? — Знаю! Пам'ятник Сталіну.

— Нет, мальчик, ты не знаешь! Памятники ставят мьортвим. А здесь будет монумент вождю народов Сталіну!

Монумент незабаром постав. Грізний і високий вождь тягнувся кам'яною рукою до

Фото Ксенії Гладішевої

маленького містечка й маленького хлопчика, наче хотів схопити їх у жменю.

Спливло три роки, хлопчик підріс, подовшали й дороги його розваг. Він часто бігав на околицю, вздовж пагорбів якої пролітали поїзди. З вікон вагонів виглядали веселі лиця цілинників, і йому теж хотілося вирушити в далеку дорогу. Якось, повертаючись додому, хлопчик вражено зупинився біля величезної купи будівельного сміття й арматури, з-під якої до його ніг тяглася кам'яна рука, якої він так боявся, коли дивився на пам'ятник “вождя народів”. Вождь помер, а страх залишався. І ось тепер хлопчик весело і безжально витягнув його зі свого маленького серця і кинув у кам'яну жменю, а потім побіг додому.

“З того часу я знаю, що пам'ятники грізним вождям тимчасові...” — ось так закінчив свою оповідь художник, який завжди стояв за чисте і вічне мистецтво.

Любов ГОЛОТА

ПОРОХОВИЙ ЛЬОХ ПІДІРВАЛА БАЙДУЖІСТЬ

Михайло ДЕГТЯРЬОВ, мистецтвознавець, член Національної спілки художників України, дійсний член Нью-Йоркської академії наук

Досі збереглися залишки колись могутньої Києво-Печерської фортеці — земляні укріплення, оборонні стіни з бойовими баштами і капонірами, корпуси казарм, шпиталів тощо. Фортецю побудували на Печерську навколо Лаври ще на початку XVIII ст., коли виникла загроза нападу Туреччини та інших сусідів. Але в період інтенсивної забудови міста наприкінці XIX ст., коли фортеця вже втратила оборонне значення, багато її споруд розібрали, перебудували. Те, що вціліло, свідчить про високий рівень вітчизняного фортифікаційного мистецтва.

На жаль, як зауважують фахівці з історії архітектури Києва, комплекс Києво-Печерської фортеці вивчено недостатньо і в літературних джерелах висвітлено в найзагальніших рисах. Це стосується зокрема пам'ятки XVIII століття — порохового льоху на колишньому Павлівському бастіоні, в північно-східній частині оборонних стін Верхньої лаври. За багатством декору фасадів ця споруда помітно виокремлюється серед усіх інших будівель військово-інженерного призначення, яким притаманні стриманіші архітектурні форми відповідно до самого духу суворо регламентованого армійського життя.

За дослідженнями київського краєзнавця Ф. Ернста, вельми витратне масштабне будівництво кам'яного льоху було розгорнуте в 1749—1751 роках через замокання поро-ху, який зберігали у дерев'яних підземних приміщеннях. Керував будівництвом військовий інженер київського гарнізону француз Данило Дебоскет.

На початку 1980-х під час складання проекту реставрації

Пороховий льох біля Малярної вежі Лаври. Фото початку XX ст.

Поздовжні тріщини на південному фасаді льоху. Сучасне фото

споруди (яка, на жаль, тоді залишилася невідреставрованою) авторів цієї статті вдалося виявити цінні архівні документи, передусім креслення плану та профілю споруди, які свідчать, що всього мали “побудувати в Києво-Печерській фортеці чотири кам'яних льохи” (Центральний державний військово-історичний архів Росії, ф. 349, оп. 18, од. 36. 2393, арк. 1).

Разом із “дебоскетівським” льохом зберігся ще один — на Олексіївському бастіоні, з південного боку фортеці, біля Московської брами. Після його реставрації у 1980-х роках (за проектом В. Шевченко) старовинний льох пристосували під кав'ярню.

За основу обох споруд правив той самий “зразковий” проект. Це були цегляні одноповерхові прямокутні, витягнуті у плані споруди з напівкруглим склепінням. Товсті стіни укріплені потужними контрфорсами. Втім, зводили споруди у різний час, що й позначило-

ЗАЯВА

Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

Центральне правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка занепокоєне бездіяльністю місцевих органів влади щодо очищення України від символів більшовицького тоталітаризму, хоч були Укази Президента ще за часів каденції Леоніда Кравчука, повторно Віктора Ющенка, однак їхні розпорядження щодо знесення більшовицьких ідолів не взяті до неухильного виконання органами місцевого самоврядування. Досі в Україні — сотні пам'ятників Леніну. Навіть у столиці їх кілька. І досі стоять тисячі пам'ятників соратникам вождя, чії руки заплямовані кров'ю українського народу. Адже Ленін був автором перших концтаборів в Україні, Голодомору 1921—1922 рр., більшовицької окупації України.

А поплічники “вождя світового пролетаріату” послідовно вели політику на знищення українства. Згадаймо Голодомори 1932—1933 рр., репресії 1937—1938 рр. За роки більшовицького тоталітаризму від їхніх рук загинуло до 30 мільйонів українців.

Оскільки Укази Президента України про знесення символів тоталітарної системи не виконуються, маємо багато фактів, коли народ бере ініціативу в свої руки. Так трапилося й у Києві 30 червня 2009 року.

Молоді люди Андрій Тарасенко, Іван Срібний, Богдан Франт, Олександр Задорожний, Микола Коханівський намагалися зробити те, чого не зробила Київська міська влада за всі роки незалежності.

Жоден із пам'ятників Леніну і його поплічникам не мають художньої цінності. Заяви комуністів про те, що пам'ятник Леніну в Києві належить до списку світової спадщини ЮНЕСКО є провокаційною дезінформацією.

Виходячи із вищевикладеного, вважаємо неприпустимим притягати до кримінальної відповідальності юнаків, які з патріотичних спонук вдалися до подібної протестної акції. Звертаємо увагу судів на виконання окремої ухвали щодо виконання Указів Президента про знесення символів більшовицького тоталітарного режиму в Україні.

Закликаємо просвітан виявляти активність в очищенні території України від символів більшовицького тоталітарного режиму.

Центральне правління
1 липня 2009 року

ся на стильових формах. На відміну від спорудженого пізніше, в часи утвердження класицизму й позбавленого прикрас льоху на Олексіївському бастіоні, будівля Дебоскета має чудово декоровані фасади: система контрфорсів — у вигляді аркади: поміж арками пілястри, а на кутах — тонко профільований карниз. Усе це створює гру світлотіней. Попри суто фортифікаційне призначення, споруда в життєрадісних формах бароко — стилу, що розвинувся в добу зростання національної свідомості українського народу. Мабуть, талановитий військовий інженер Дебоскет потрапив під вплив творчості таких видатних зодчих того часу, як І. Шедель, І. Григорович-Барський, С. Ковнір, П. Нейолов та ін.

Нині будівля перебуває у вкрай незадовільному, гостроаварійному стані. Фундамент втратив міцність, цегляний цоколь засипаний ґрунтом, мощень немає. Втрачено тиньк на стінах, на яких — великі тріщини. Повністю втрачено цегляне склепіння даху, напівзруйновано елементи декору. Доступ до пам'ятки та її огляд ускладнений: з одного боку — стіни Лаври, з іншого — круті наддніпровські схили, гущавина.

2003 року пам'ятка потрапила в орендне користування ТОВ “Фортеця-М”. Планували її реставрацію й пристосування під кав'ярню. Однак вона й зараз залишається у критичному стані.

Щоб урятувати пам'ятку, потрібні невідкладні рішучі дії. На мою думку, для проведення реставраційних робіт слушно буде використати проект, розроблений у 1980-х роках інститутом “Укрпроектреставрація” (виконаний на високому науковому рівні, зберігається в архіві інституту). Цим проектом передбачено влаштування під'їзду важкої будівельної техніки до пам'ятки та історичного рельєфу Павлівського бастіону, що зараз ледве помітний через постійні зсуви ґрунту.

Дмитро ДРОЗДОВСЬКИЙ,
“Всесвіт”, Києво-Могилянська академія

Сьогодні дедалі більше кожен сегмент суспільно-культурного життя прагне до віртуалізації. Водночас у ХХ столітті світ разом із людиною перетворився на величезний текст. Процес тотальної текстуралізації виявився настільки успішним, що нині важко говорити про світ не в текстуальних категоріях. 1921 року Л. Вітгенштайн писав: “Світ — це світ лінгвістичних форм”. Ідеться вже про постлінгвістичні форми, про використання новітніх технологій у вимірі культури: створено віртуальні музеї, в яких історія людства постає як уявний текст; сучасні арт-маєстерні й театри пропонують якісно іншу культурну продукцію; в сучасних виставах людська гра постає в нерозривній єдності з технологіями, а подеколи технології замінюють людину.

І все-таки ще не все втрачено. Французький структураліст і “археолог знання” Мішель Фуко боявся, що людина в ХХ столітті перетвориться на абрис на піску, який змие приплив. Але порятувати людину може лише повернення до історії, традиції, вічного і незмінного, що завше визначало простір духу. Звичайно, таке повернення не означає заперечення поступального руху, але прогрес можливий переважно в технологіях, натомість у царині мистецтва він видається абсурдним. “Не в природі людини йти постійно вперед, вона має власні припливи і відпливи”, — писав Блез Паскаль. За ці століття було витворено і в європейській, і в східній цивілізаціях колодаж художньо-естетичної думки, які разом утворюють підземне море знання. Саме до цього моря нині важливо повертатися, але вже з позиції сучасного мислення.

Кожним таким поверненням може бути видання праці зі скарбниці світової культури. Зокрема нині, коли українське суспільство прагне орієнтуватися на входження в європейський духовний простір, не забуваючи про власні здобутки. Увійти в іншу культуру можливо лише тоді, коли відбувається діалог з цим *інакшим* мисленням. У такий спосіб тепер уже недостатньо просто вивчати іноземні мови. Потрібно розуміти філософію, стиль життя. Європейський стиль думання витворювали видатні філософи, що залишили спадщину, поринаючи в яку людство утверджувало нову естетичну і світоглядну достовірність. Якщо американське суспільство вшановує своїх перших президентів, що були філософами нового історичного простору (Вашингтон, Лінкольн), то для європейського суспільства саме філософи були тими історичними і соціально-політичними акторами, які визначали розвиток цивілізації.

Така традиція має давнє коріння (від Пітага, Біанта, Солона, Платона, Аристотеля до Руссо, Спінози, Гоббса, Локка). І в цьому пантеоні найвизначніших імен неможливо пройти повз Блеза Паскаля. Так, нещодавно у видавництві “Дух і Літера” побачило світ довгоочікуване видання: *Блез Паскаль. “Думки”* в перекладі Анатолія Перепади й Олега Хоми. Передмову, в якій зазначена ренесансна універсальність Паскаля, написав історик європейської філософії Віктор Малахов, а майстерну післямову — культуролог Вадим Скуратівський.

Це видання знакове. І не лише тому, що український культурний простір уже давно чекав на появу українського перекладу “Думок” Паскаля. Крім усього, це посмертно виданий переклад блискучого тлумача Анатолія Перепади, який працював над ним багато років, а вже завершити роботу випало Олегові Хомі. Анатолій Перепада разом із видавництвом “Дух і Літера” кілька років тому подарував українському читачеві “Проби” Мішеля Монтеня. “Думки” — дарунок наступника монтенівської афористики — “бароково-раціонального” Блеза Паскаля. Для української культури це видання буде вкрай потрібним. На наших теренах, як відомо, бароко пройшло всі стадії розвитку, взявши на себе навіть функції Ренесансу. Тому гра думки в цих “Думках”, що віддзеркалюють бароковий спосіб мислення, подвійність, принципова невизначеність, поліголосність, прицільність у висловлюваннях — усі ці риси будуть прийнятні й зрозумілі.

Блез Паскаль, відомий більше з курсу шкільної фізики, тепер має всі підстави для того, щоб стати новим дороговказом. Ошатнене видання на 704 сторінки буде чудовим подарунком. Але лише частина книжки — самі “Думки”. Інша — ґрунтовний і фаховий ко-

МИСТЕЦТВО ДУМКИ

ментар, примітки, післямова, важливі таблиці. Усе це засвідчує високу культуру видання, його наукового апарату. Але ця книжка потрібна не лише науковцям, а й усім нам, адже вона повертає людину обличчям до себе. Недавнім в післямові Вадим Скуратівський зазначив, що Паскаль — усюди, це знак доби; часто ми вже не здатні знайти суто паскалівське коріння в нашому несподіваному і турбулентному житті. “У нашій сучасності ми звідусіль ніби оточені Паскалем. Безпосередніми, а чи перетвореними інтелектуальними продуктами дивовижної сили математичного мозку. Покладеними в основу всього цивілізаційного сьогодення. Приміром, поглядаючи на барометр чи перевіряючи артеріальний тиск, ми, вже не відаючи того, зв’язуємося з тим незвичайним мозком... Так само і тоді, коли входимо у всесвіт наймодерніших інформаційних технологій. Адже все те ревербує, відлунує колись закладеними в ноосферу — чи не десятками! — математичними побудовами зовсім молодого француза із Клермон-Феррана, а по тому вченого-самітника із янсеністської спільноти паризького Порт-Рояля. Побудовами стільки ж віртуозними, скільки і переконаливими. І до того ж, кожна із них — то ніби справді пор-рояль, себто “королівські ворота” у те чи те математичне, а за тим і технологічне майбуття”.

Афористичний спосіб думання і фіксування думок вирашаний. Як відомо, в ХХ столітті відбулася тотальна *есеїзація* літературного простору. А есе, що за предтечу має саме “Проби” Монтеня, — це апріорі “людський” жанр або навіть четвертий рід літератури. Недавнім В. Скуратівський, порівнюючи “Думки” з “надп’єсою” Паскаля, говорить про її людськість, указуючи, проте, на антропологічну трагедійність світосприйняття, що віддзеркалює бароковий код: “Уся драма нашого ось тут перебування у всіх її можливих версіях — міфологічних, релігійних, філософських та інших, аж до “соціологічних” — ось що таке ці “Думки”.

Тут слово “драма” вживаємо зовсім не метафорично. Адже у ній “думки” жанрово нагромаджувалися у вигляді вигаданого майбутнього “діалогу” — як гранично стислі перспективи і програми певних реплік чи монологів. “Думки” — то ніби лібрето колосальної філософської “п’єси”, яка, напевне, мала б посісти у разі написання щонайпочесніше місце у тогочасному французькому театрі, у великій його тодішній драматургії, зосередженій на “стані людському”, на фундаментальних його ознаках.

Та “надп’єса”, отже, не була написана. Але залишилися її геніальні ніби чернетки,

дивовижні начерки до неї, кроки й ескізи до певної світоглядно-художньої цілісності, які важать, може, більше за будь-яку цілісність. Адже Паскаль, як ніхто з його сучасників, спостеріг неможливість, точніше, недоречність нібито цілісного, штучно систематизованого філософського портрета людини. Згадаємо, як хитаються терези “стану людського” у трагедіях янсеніста Расіна, молодшого сучасника Паскаля, як той “стан” ходить тут ходором, як сюжетний і психологічний маятник героїв драматурга входить у всі їхні протилежності, у ті чи ті антагоністичні стихії, які з такою силою і виразністю означені у “Думках”. В антропологічній трагедії Паскаля постає гомінкий гала-спектакль нашого перебування в історії, у всіх гротесках суспільства, що у них ми упокорені тим чи тим його міфом.

Есе — справді антропологічне творіння, що є результатом напруженої роботи людської думки, орієнтованої завше на діалог. “Я значно більше боявся б помилитися і переконатися, що релігія християнська істинна, ніж не помилитися, вірячи, що вона істинна”. Можливо, в Паскаля модус світорозуміння не стільки трагічний у нашому постекзистенційному

перешкоджають душі нашій діяти, з’їдають наше тіло”. Або ж: “Людина є тільки тростина, найслабша у природі, але це тростина, що мислить”. Афоризми французького філософа дають можливість нинішній людині повернутися до потреби в духовно-естетичному досвіді. “Напасті людського життя стали основою всього цього. Скоро люди це помітили, то вхопилися за розваги”, — іронізує Паскаль. Духовне — це заповідь гармонійного існування зі світом, це розуміння не стільки мізерності (хоч людський розум порівняно з космічними законами — це і справді піщинка), скільки того, що в світі існує щось значно глибше, ніж те, що ми бачимо в повсякденні. “Думки” Паскаля повертають людину до осмислення власної природи, до усвідомлення потреби в мисленні, але саме це мислення має триматися вічних етичних законів життя.

В афоризмах поєднано стиль (витонченість художньої мови, її естетичну привабливість) і логічність, аргументованість. Вони показують, як під час думання в людині відбувається взаємодія раціонального й ірраціонального; перетікання досвіду в усвідомлене історичне буття, персоналізоване, особистісне. Людина має навчитися думати самотійно — ця теза також актуальна в Паскаля, лише тоді можна дошукуватися глибини законів буття. Людина, яка не мислить, — заручник світу. Але Бог подарував розум саме для того, щоб людина могла пізнати Божественне творіння і насолодитися ним. Піко делла Мірандола писав, що людина має оцінити результати роботи Бога і визначити місце для себе.

Бароковий поліфонізм Паскаля поєднано з цією ренесансною ідеєю про людину, яка постійно шукає своє місце. Бароко показало, що світ безкінечний, що людині не досягти його, але постійно треба намагатися дійти суті кожної речі, бо тоді відбувається пізнання небесного.

Блез Паскаль — людина, яка власним життям довела поєднуваність рацію й того, що неможливо описати, але воно є в нашому світі й виявляє себе через натяжки і загадки, які можливо розв’язати лише у процесі думання.

В. Скуратівський пише: “Паскаль — син дилетанта-математика, вивчення високофазового математика Дезарга, і як його батько, і як той батьків друг — і взагалі як усі сучасні йому великі (і не тільки) математики — всі вони, по суті, завершують у своєму столітті математичну суму, нагромаджену століттям попереднім.

Тогочасний парадиз практичного і абстрактного розуму...

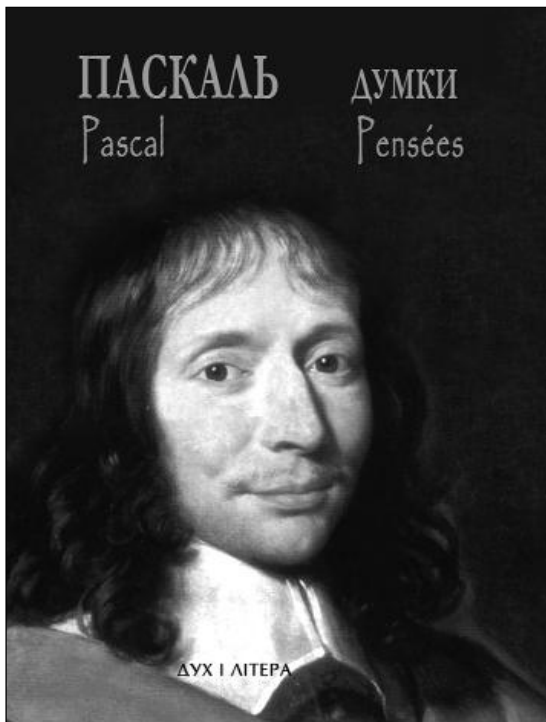
А проте у стихіях того століття, одразу ж, у перші його десятиріччя, зазвучала одна важка нота, що її почули, зрештою, згадані мистці й драматичного, і романно-епічного слова.

Почули — і ось померли в один і той самий день... Трагедії Шекспіра і “Винахідливий гідальго Дон-Кіхот” ніби фонографують ту ноту, загрозливе наростання її в підземному хорі некалендарного “кінця віку”. Власне, на порозі XVII століття”.

Це видання має увійти до українського гуманітарного простору. Приємно, що тепер Паскаля цитуватимуть уже переважно не через російські переклади. Дозволю собі не погодитися з Вадимом Скуратівським, що Паскаль повсюдно від нас. На жаль, коли набираємо прізвище цього великого філософа XVII століття українською абеткою, комп’ютер постійно намагається роз’єднати Паскаля, ніби відчуваючи барокову природу його мислення. Сподіватимусь, що через певний час філософська спадщина Паскаля гармонійно і плановірно, системно увійде до української культури, породжуючи нові форми людського духу, витворюючи нові симбіотичні моделі мислення на перетині постмодерну та барокової символічності. Зрештою, ми всі невідомо наближаємося до нової культурологічної парадигми. Для Гаролда Блума це настання Другої Теократичної ери. Можливо, це й логічно, адже для того, щоб людство зберегло себе після жаків ХХ століття, йому знову потрібно віднайти вищу сутність, зрозуміти потребу гармонії між розумом і світом. І Паскаль здатний віднайти цю гармонію в ХХІ столітті.

Скуратівський підсумовує: “На маргінесі “Думок” має проступити всеняке життя того, хто їх читає.

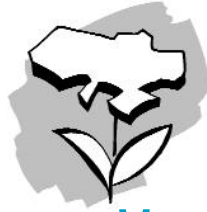
Хоч невідомо, хто тут кого читає. Ми — Паскаля, чи Паскаль — нас”. Отже, вперед до “Думок” Паскаля!

розумінні, скільки в бароковому сенсі, адже високе бароко повернуто обличчям до універсальних проблем буття (це символічний світ і водночас піснеспіви Творцеві). В афоризмах Паскаля — конденсація найважливішого, зведення розлогої життєвої ситуації до фрагментарного, але насправді в цьому фрагменті, наче в краплі води, відображено цілий космос людських переживань та уявлень. “Юдеї так либили (самі по собі) проображені речі й так пильно їх очікували, що не розпізнали реальність, коли та постала у проречений час і спосіб”.

Афоризми — це те, що твориться з ірраціонального, адже неможливо раціонально і логічно охопити неохопне; для цього потрібно піднятися над повсякденністю, схопити сутність неземну і повернути її на землю, щоб людина, усвідомивши що небесну мудрість, із часом знову віддала її Богові, але вже у формі концепту, осмисленого, персоналізованого, відчутного і пережитого. “Хто не вважав би, бачачи нас складеними з ума і тіла, що ця суміш легко осягнена для нас? А проте це річ, яку ми осягаємо найменше; людина для себе самої — найдивовижніший предмет у світі”, — писав Паскаль.

Афоризми французького філософа віддзеркалюють бароковий спосіб думання; в них поєднуються земне і небесне, людське і Божественне. Людина усвідомлює, що вона може досягти висот лише тоді, коли дослухатиметься до універсальних законів світоустрою, водночас людина — це “очерет на вітрі”. “Могутність мух: вони виграють битви,

А ВЖЕ Ж ТОГО ТА КУПАЙЛА МИ ДІЖДАЛИСЯ...

Ольга СОЛОГУБ

У Велесовій книзі Купальське свято характеризується так: “Це бог Купайло гряде до нас і говорить нам, що повинні стати горді й чисті тілами та душами нашими...” На думку науковців, три тисячі років тому на території України на честь бога літнього сонцестояння, покровителя шлюбу, кохання й продовження роду, запалювали купальські вогнища, проводили обряди, що возвеличували священне значення води й вогню. Коли перерахувала історичні матеріали, для мене стало відкриттям, що англійці мають схожі звичаї святкування літнього сонцестояння, але шукають не квітку папороті, а насіння, яке може зробити людину невидимою.

Символ свята — братки. За повір'ям, брат і сестра, не знаючи, що в них тече одна кров, закохалися й одружилися. Коли страшна таємниця відкрилася, вони перетворилися на рослину, що поєднала два начала: жовте — сила сонця, Іван Купало, і синє — вода, богиня Мара.

Саме Купало і Марена — головні атрибути купальської ночі. А скільки захоплених звичаїв та обрядів передавалися з покоління в покоління, щоб зараз, шануючи традиції, ми могли віддати шану багатій фольклорній спадщині!

Тож для підготовки святкування Івана Купала за власним сценарієм хочу підказати деякі “правила” і цікаві “ходи”, що зроблять свято незабутнім.

Отже, крок перший. Збираємо друзів, які готові розділити з вами дозвілля. Що більше веселих юнаків і дівчат ви залучите до цієї справи, то цікавіша вийде гулянка.

Крок другий: костюми. Це можуть бути сорочки, спідниці, сарафани, оздоблені вишивкою; повсякденний одяг можна прикрасити поясами і хустками, розшитими бісером. Не забувайте і про браслети, обручі, намисто з ягід, квітів. Можна вбратися й ефектніше, створивши образи русалок, мавок, лісовиків.

Крок третій: місце проведення свята. Найкраще підійде галявина на пагорбі над річкою (якнайдалі від будинків та господарських споруд) чи на узліссі, де менше дерев, — щоб вогнище не наробило лиха.

Тут зробимо відступ. Ідеться про відпочинок на свіжому повітрі, тож бережіть матінку-природу! Не забувайте про власну безпеку! Думаю, правила поведінки на воді та з вогнем вам знайомі з уроків безпеки життєдіяльності. Про всяк випадок, портативна аптечка не завадить.

Тепер — до головного:

*А вже ж того та Купайла
ми діждалися,
а вже ж діви у віночки,
ой, дід-ладо, ой, дід-ладо,
увібралися!*

Такою піснею прихід свята зустрічали давні слов'яни.

Пропонуємо вранці скупатися в річці чи росі (якщо ви людина міста, то хоч би облитися водою з крана) — це додасть здоров'я та краси. Адаже, за народними віруваннями, після сходу сонця на Купала вода заряджається дивовижними властивостями і змиває біль, невдачі, образи, яких у нашому нервовому житті не оминати.

В оселі радять розкласти полин і гілочки осики, щоб захиститися від нечистої сили, яка купальської ночі намагатиметься заманити у свої тенета порядних людей.

Коли ці обряди виконано, саме час збиратися в обраному заздалегідь місці. Дійові особи готові?

Зазвичай святкування розпочинають із розведення вогнища. Цю непросту місію варто довірити хлопцям. Раніше вогонь для купальського багаття потрібно було добувати прадідовським способом — тертям. Якщо вирішили не порушувати традицій, за відсутності досвіду ризикуєте провести святкову ніч за марними спробами видобути хоч іскру. Проте ми живемо у XXI сторіччі, тож сірники чи запальничка підійдуть.

Доки юнаки виконують чоловічу роботу, завдання дівчат — вигото-

вити головних дійових осіб свята — Купала й Марену.

Вербову гілку прикрашають різнобарвними стрічками, квітами, ягодами — ось і Купала. А Марена — опудало з соломи у жіночій сорочці. Не стримуйте фантазії! Уявіть, якими цікавими фотками зможете похвалитися в універсі чи на роботі. Навколо цих опудал заведено водити хороводи, танцювати й співати.

*Ходили дівочки
Навколо Мареночки,
А хлопців ватага —
Навколо Купайла...*

Рекомендую заздалегідь знайти диски з українськими народними піснями і вивчити ті, які припадуть до смаку. Серед друзів є музиканти? Чудово! Гітара, маленькі барабани, брязкальця тільки додадуть позитиву і стануть чудовим акомпанементом до співів та ігриш.

У деяких регіонах України Купала й Марену топили в річці. Молодь теж могла скупатися, але вважали, що разом з утопленими опудалами

у воді з'являється нечисть. Вам вирішувати: довіряти народним повір'ям чи ні.

Звичнішим є спалення Купала й Марени на вогнищі, через яке потім стрибали. За традицією, що вище підстрибнеш, то будеш здоровішим і щасливішим. Якщо у вас є кохана людина, сміливо беріть її за руку і стрибайте разом: якщо вдасься не роз'єднати рук, на вас чекає одруження.

Тому, хто хоче полоскотати нерви, можете запропонувати вирушити на пошуки цвіту папороті. Адаже саме цієї ночі, за народним повір'ям, розпускається вогненна чарівна квітка. Той, хто її знайде, розумітиме мову тварин і птахів, відшукає закопаний скарб. Та ціна такої знахідки може стати занадто високою. Бо нечиста сила намагатиметься завадити шукачам щасливої квітки, наприклад, наслати таку ману, що людина кілька днів блукатиме лісом, не відчувачи плину часу.

Звичайно, це лише предківські вірування. Та можете виготовити

власну квітку і заховати її в таємному місці. Поділившись на дві команди, ваші друзі отримають мапи, за якими повинні знайти цвіт папороті. Можна вигадати цікаві завдання, загадки і випробування, які треба виконати, щоб отримати підказки.

У купальську ніч можна шукати не лише квітку папороті, а й іванову голову — подвійний колос на одному стеблі.

Процес пошуку стане навіть цікавішим, ніж сама знахідка.

І, звичайно, яке ж народне свято без дівочих ворожін? Особливо на Івана Купала, коли тісно переплітаються звичаї вшанування води й вогню. Запропонуйте дівчатам сплести вінки з дванадцяти видів трав і квітів (їх можна назбирати заздалегідь) і, прикріпивши свічечки, пустити річкою зі словами:

*Віночку, віночку, пливи, пливи,
Мою долю принеси...*

Уявіть, яка щаслива хвилина вам випаде, коли спостерігатимете, як у купальську ніч на темній поверхні води пливають вінки з вогниками, віщуючи дівочу долю. Адаже хто з хлопців знайде такий подарунок, той суджений, і, за традицією, повинен поцілувати його власницю. Якщо ж вінок прибився до берега, дівчині зарано думати про заміжжя. Такі віночки-шедеври можна зберегти. Кажуть, що під час хвороб людей чи тварин настоєм трав, що входять до вінка, можна лікувати.

Вигадайте й власні невеличкі обряди. Наприклад, прикріпіть до вінка листівочки з бажаннями і мріями. Можливо, Купала почує ваші прохання...

Головна порада: фантазуйте і вигадуйте! Врешті, є безліч літератури, інформації в Інтернеті про звичаї українського народу. Найважливіше — мати бажання і натхнення відродити обряди і традиції нашої Батьківщини в техногенному і комп'ютеризованому XXI сторіччі. Адаже без минулого немає майбутнього.

Веселого свята Івана Купала!

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

15 липня в Українському домі (Хрещатик, 2) відбудеться літературно-мистецький вечір, присвячений 70-річчю відомого українського поета, публіциста, громадського діяча, лауреата Національної премії України імені Т. Шевченка, голови ВУТ “Просвіта” Павла Мовчана.

Участь беруть відомі письменники, митці, політики, громадські діячі, провідні творчі колективи України.

Початок о 18.30 год. Вхід вільний.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Перший заступник
головного редактора
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Сергій КЛИМКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ коректури
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Інтернет-редактор
Євген БУКЕТ
279-39-55

Черговий редактор
Ніна ГНАТЮК

Бухгалтерія

279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301227
Наклад у липні — 27 500

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Прогвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Прогвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 4,27 грн.
на 3 місяці — 12,36 грн.

— **Пані Тетяно, вже 12 років з Вашої легкої руки і доброго серця існує Міжнародна українсько-німецька премія ім. Олесь Гончара на підтримку творчої молоді України. Про це багато сказано й написано. Та все ж, що у словах О. Гончара, в якого Ви брали інтерв'ю для газети “Ноес Дойчланд” у травні 1995 року, було таке, що спонукало Вас стати ініціатором заснування премії?**

— Коли брала інтерв'ю в Олесь Гончара, то ловила себе на думці, що мені конче треба дізнатися, що він думає про те чи інше. Я ж думала тільки про одне: що він дуже хворий, що може кожної миті піти. Він для мене був надто живий, щоб взяти і просто зникнути... Наприкінці інтерв'ю замовк, а тоді несподівано, дуже повільно і з гіркотою заговорив про те, що в Україні є багато молодих талановитих письменників, але хто їм допоможе... Адже дедалі менше зостається тих небайдужих, живих, здатних щиро відгукуватись на талант і допомагати йому... Можливо, передчуття неминучості відходу народжувало в серці Олесь Терентійовича цю особливу гостроту почуттів щодо молодих колег?..

Я запам'ятала його голос — сумний, ніжний, сповнений відчаю. Запам'ятала слова про юні таланти. А коли поділилася ними з другом-підприємцем, великим шанувальником літератури німцем Дітером Карренбергом, він сказав: “Організуємо премію для молодих! 500 євро (тоді вони складали 1000 німецьких марок) за роман і 250 євро за кожну наступну номінацію: оповідання, поезію, літературознавчі роботи та публіцистику. Коли поїдеш до Києва, поговори з Олесем Терентійовичем”.

На ту пору Олесь Терентійович надіслав мені з теплим дарчим написом книжку своїх оповідань, з яких я обрала для перекладу німецькою “Чорний яр”. Оповідання дуже яскраве, провідницьке і безпощадне.

На жаль, коли в газеті вийшло інтерв'ю з Гончаром, а згодом новела, Олесь Терентійовича вже не було серед живих... Я промовила

слово “живих” і подумала, що на планеті так багато людей, і так мало серед них справді живих, небайдужих, здатних так гостро переживати за інших, як Гончар. А ще в ньому була рідкісна в наші дні цілісність характеру, чистота помислів і надзвичайна вимогливість до себе. Він був людиною, готовою платити за всіма рахунками, як колись говорили про шляхетних людей. Уже пізніше, перечитуючи його “Щоденники”, в яких немає блиску і лоску, а є його голос — сумний і ніжний голос людини, яка, попри безумство і суєтність нашого життя, жила гідно і чесно. І всі страждання, як тріщини, за словами Гейне, пройшли крізь серце письменника.

Приїхавши до Києва, я зустрілася із вродливою, мудрою і доброю жінкою — вдовою Олесь Гончара Валентиною Данилівною. І вона благословила нашу ідею з премією. Тоді ми вирішили заснувати Міжнародну українсько-німецьку літературну премію ім. Олесь Гончара для молодих письменників (до 30 років).

— **На цьогорічному врученні премії лауреатам і дипломантам, яких виявилось аж 12, Іван Драч, мені здається, висловив те, що досі нас усіх в Україні не може не дивувати. Німецький громадянин став засновником премії імені нехай і великого письменника, але письменника-фронтовика... Чим пояснити цей феномен — популярністю Гончара в Німеччині? Новим сприйняттям німцями війни? Прагненням побудови нових людських стосунків? Вихованням нової ментальності в молодого покоління інтелігенції, не зараженого мілітаризмом, нацизмом й іншими антигуманними бацилами?**

— Чим пояснити популярність Олесь Гончара в Німеччині? Ви на це запитання відповіли самі: новим сприйняттям німцями війни, прагненням побудови нових людських стосунків, вихованням нової ментальності в молодого покоління інтелігенції, не зараженого мілітаризмом, нацизмом й іншими антигуманними бацилами.

Однак є ще щось таке, що ро-

бити прозу Гончара для німців привабливою. Їм цікава Україна, її народ, культура, історія, звичаї. І серед книжок про Україну — задушливих, тісних, позбавлених вертикалі, — книжки Гончара виокремлюються інтонацією — правдивою, схвилюваною, щиросердною, особливо побудовою розповіді й живих характерів. Їм цікава така-от жива Україна, а не те криве дзеркало, в якому виникає хибний образ цієї загадкової для німців країни, про яку пишуть деякі молоді українські автори, зокрема її перекладені в Німеччині. У цих молодих чимало претензій до Гончара, до його життя і творчості. Вони напористі й категоричні. Читаєш їхні книжки, перекладені німецькою, і розумієш: тут щось не так. А “не так” — це брак любові до України. Тієї любові, яка в Гончара не декларується, не демонструється, вона є в його творах, як світло на полотнах Рембрандта. І це світло усе... змінює. Без нього неможливо зрозуміти того, чим було і є в Україні життя.

— **Багато наших за кордоном — і заможних, і знаменитих. Але мало хто працює на позитивний імідж України. Ви працюєте. Ваша премія — одна з найпрестижніших в Україні. Щороку збільшується число її пошукачів і особливо радує, що зростає рівень їхньої майстерності. В українську літературу йдуть істинно національні таланти, про які мріяв Олесь Гончар. Знаю, що крім заснування премії на підтримку української творчої молоді, Ви ще й пропагуєте в Німеччині їхню творчість. Розкажіть про Ваш новий проект з викладачами і студентами Лейпцизького університету.**

— Чому молоді німці — студенти Лейпцизького університету, які вивчають українську мову, літературу й історію України, обрали для перекладів з української німецькою саме прозу молодих дипломантів нашого конкурсу із книжки “Прагніть задумувати глибоких”, приуроченої 10-літтю премії ім. О. Гончара? Ось як вони самі відповідають на це запитання: “Ми шукали для перекладів прозу своїх ровесників — сучасників в Україні. Але те, що нам пропонували з молоді української прози, не підходило. Якесь млявість, апатія, атрофія літературних м'язів, почуттів і чуттєвості. Суцільна “гра в бісер” або ж втеча у фентезі. Коли ж ми прочитали збірник молодих лауреатів українсько-німецької премії, зрозуміли: ось на релігій знайшли те, що шукали. Для курсових робіт узяли кілька оповідань і уривків з романів. Що зацікавило? Зв'язок трагічного і життєствердного, зв'язок між щастям і тією прірвою, на краю якої ми почасті живемо. Наприклад, новела “Во-

ни” про Голодомор не залишила жодного з нас байдужим. Це вам не оповідки про метафізичні безодні у фентезі, а реальна трагедія — безодня. І працюючи над перекладами, ми відчували увесь жар і холод історії України”.

Керівником цього проекту стала Наталя Бьорнер — викладачка факультету славистики Лейпцизького університету і знавець української мови та літератури.

— **Познайомте нас із цією благородною жінкою. Врешті, Україна має знати тих своїх героїв, які працюють за кордоном на її імідж.**

— “Там, де існує велика поезія, існує і великий читач”, — кажуть у Німеччині. Мені приємно, що завдяки пані Наталі Бьорнер німецькі студенти-слависти впевнені, що в Україні завжди було і є саме так. Їх у цьому переконала зустріч із відомим українським поетом Іваном Драчем. Тому в них багато планів щодо популяризації істинно української талановитої літератури. Що з цього вийде — покаже час.

— **Звичайно, хочеться, щоб передусім у Німеччині перекладали “Щоденники” Олесь Гончара та спогади про нього його дружини Валентини Данилівни “Я повен любові...”**

— Це було б цікаво і для німецького читача, але треба перевидати з новими перекладами романи Гончара, і насамперед “Katedrale” — “Собор”. І, звичайно, оповідання. Ви знаєте: щодесять років (і це підтвердить кожен спеціаліст) треба по-новому перекладати “старі” твори. Приблизно через кожне десятиліття наново перекладають Гоґоля, Пушкіна, Достоєвського, Міцкевича, багатьох сучасних класиків. Це стосується і творів Олесь Гончара.

Недавно в бібліотеці невеличкого провінційного німецького міста я знайшла зачитану, навіть трохи потріпану книжку, яка виявилась перекладеним німецькою “Собором” Гончара. Звичайно, з одного боку, зачитаний вигляд книжки свідчить про її популярність серед німецьких читачів, але з іншого... Добре було б перевидати цей унікальний твір — з новими ілюстраціями і в новому, сучасному перекладі...

— **Отак непомітно ми дійшли до питання перекладів української літератури німецькою, що певною мірою є питанням і сучасного літературного процесу в Німеччині. Отож який він — цей процес?**

— Літературний процес у Німеччині — це насамперед ідеально налагоджена система зв'язку автор—видавець—читач. Гадаю, такої налагодженої системи ніде у світі нема. Видавці надсилають нові книжки у всі літературні журнали,

Просвіти”, ч. 21, 28 травня—3 червня 2009). Не можу похвалитися, що до кінця розумію сучасну ситуацію в Україні, але стаття пройняла мене до глибини душі. Автор надзвичайно талановитий, а головне — йому притаманне вроджене чуття, засумнівавшись, “заглянути правді в обличчя”, як казав Олесь Гончар, з незбагненною гостротою відчувати дух нинішньої України. Величезне йому спасибі!

З повагою Тетяна КУШТЕВСЬКА, Німеччина, м. Ессен

Отримавши цього листа, ми подумали: невже це та сама пані Тетяна Куштівська, що... Так, саме та, про яку Ви, шановні читачі, дізнаєтеся з діалогу відомої письменниці Галини Тарасюк із нашою адресанткою з німецького міста Ессен.

центральні й регіональні газети. Ці видання, як правило, рецензують і надсилають у видавництва рецензії. Зібравши їх, видавець пересилає копії централізованому керівництву книжкових магазинів і ті роблять замовлення на книжку. Тому в Німеччині майже немає незаслужено обділених увагою чи забутих книжок, немає письменників, які залишилися незатребуваними.

Без такого зв'язку неможливий живий літературний процес.

Окрім того, неможливо жити і творити без естетичних критеріїв і без літературних “поводирів”. Радіо, телебачення, газети, Інтернет — скрізь знайдете серйозний аналіз відомих чи маловідомих авторів.

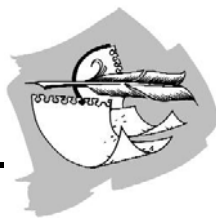
Одна з цьогорічних лауреатів українсько-німецької премії ім. О. Гончара — Олесь Сандига отримав премію за книжку “Гармонія дисонансів”, у передмові якої написано: “Парад”... Олесь намагається хоч би частково заповнити цей вакуум. І часто успішно”. Така українська реальність. Що ж до Німеччини, то тут дуже багато літературних клубів, які влаштовують виступи письменників, зустрічі з ними читачів тощо. Серед них є приватні салони, де шанувальники літератури, книгомані зустрічаються за регулярної. Є Будинки літератури, культурне середовище, яке немислимо без діалогу “письменник—читач”, живої розмови, істинної й безкорисливої зацікавленості одне в одному. І це не одинаки, а цілі прошарки суспільства, які складаються із людей, небайдужих до літератури, з меценатів і фахівців. Та й самі письменники (приміром я — член Спілки письменників Німеччини) зустрічаються часто неформально, щоб поговорити про літературу, прочитати і послухати одне одного. І це, як правило, не інтелігентна балаканина чи обмін анекдотами, а предметна і плідна розмова.

Вірю, що на Україну чекає епоха культурного ренесансу. А вона без відлуння, без відгуків на творчий акт письменника немислима. Думаю, що небавом на сторінках часописів не тусуватимуться і тасуватимуться одні й ті самі імена, а стане помітним безкрає поле всієї літератури України, яка почасти видається і в провінції. Наш конкурс, зокрема, теж ставить перед собою таке завдання і надає можливість переконатися, що скрізь, по всій великій Україні є справжні самоцвіти, варті уваги видавців і читачів.

— **Про що пишуть німецькі письменники? Чим живе творча інтелігенція Німеччини?**

— Кількома реченнями важко розповісти про ті книжки, якими нині зачитується Німеччина, але спробую. Наприклад, Мартін Вальтер написав роман про останнє кохання

БУДУВАВ НОВИЙ СВІТ

старого Гете до юної Ульріки. Кохання такої сили і такої напруги, що на світі з'явилася одна з найкращих в його творчості любовних елегій...

Сучасні німецькі письменники пишуть про те, про що й письменники всього світу — про вічне: про тугу за цілісністю, повнотою й осмисленістю життя, про пошуки абсолюту, про вічну спрагу любові, ніжності й співчуття...

Світ письменників ХХІ століття став відкритішим, доступнішим, динамічнішим і жорсткішим. Життя дуже напружене, в постійному русі: мусиш встигнути на цікаві заходи, які постійно проводять у бібліотеках, книгарнях, клубах і то в різних куточках Німеччини, попри те, що всі працюють. Серед моїх колег є вчителі, лікарі, журналісти, навіть один поліцейський. Їхнє життєве тло — вічно сяючий екран комп'ютера. І почасти сама дивуюся, звідки в їхніх книжках стільки повітря, світла і простору.

Є книжки складні — спроби переосмислити життя і долі батьків, що загинули молодими на фронтах Другої світової, життя власного, епохи, коли звичні й віками перевірені цінності канули в Лету... У когось із цих творчих мук виходить неприкрашене життя, у когось — його імітація, коли в іграх нема веселощів, а в молитвах — віри, коли немає сюжету або замість нього — потік життя...

Мені здається, творчий процес відбувається у нас, як і скрізь у світі... І теми, і проблеми схожі, й пошуки їхнього розв'язання...

— **Усе-таки складається враження, що розвитком літератури в Німеччині суспільство, держава переймаються більше, ніж у нас. Та й таке диво для українських митців як меценатство — в Німеччині норма. Чи це так?**

— Секрет у тому, що якість буржуазії в Німеччині оцінюють не за розкішню палаців, кількістю престижних дорогих авто і заміських віл, а за рівнем інвестицій у культуру, економіку, медицину, освіту, в наукові дослідження. Багаті людикладають гроші у нові музеї, видавництва, дороги... А інакше це буде не буржуазія — пародія на неї або ж імітація.

— **Здається, найліпше підтвердження гуманістичної якості німецької національної буржуазії — сам засновник українсько-німецької літературної премії ім. О. Гончара Дітер Карренберг. Для нас він майже легендарна особистість. А хочеться про цю дивовижну людину знати більше.**

— Дітер Карренберг походить зі старовинного німецького роду, в якому з покоління в покоління передавали у спадок величезну бібліотеку. Він закінчив факультет економіки і соціології Кельнського університету. Але все життя література була його найбільшою любов'ю і захопленням. Він збирав приватний літературний архів, у якому — листи Томаса Манна, документи і книжки Гюнтера Вайзенборна — письменника-антифашиста й американського письменника Джона Стейнбека, предки якого родом із батьківщини пана Карренберга — Північної Рейн-Вестфалії й носили прізвище Гросс-Стейнбек.

Над доповіддю Стейнбека про його німецьке коріння Дітер Карренберг працював кілька років і успішно прочитав її торік у вересні в літературному товаристві “Чотири пори року” міста Бінц, яким керує професор Карл-Евальд Тітц.

Яка в нього вдача? Я бачила Дітера Карренберга всяким: сум-

ним, веселим, натхненним і похмурим, але ніколи — байдужим і спустошеним. Він завжди чесний, повний ідей і проєктів. А найголовніше — по-справжньому безкорисливий, у пошуку, в динамічній внутрішній роботі. Постійно щось стверджує або заперечує, захоплюється кимось талановитим і підтримує його.

— **Із творчістю Олеса Гончара Ви його ознайомили?**

— Олесь Гончара пан Карренберг відкрив для себе 1993 року, прочитавши “Собор”. Роман не просто вразив його, а й викликав інтерес до України, її історії. А тригого тяжкохворого Олеса Терентіювича про молоді літературні зміни зворушила благородством. Так виникло рішення бодай якоюсь мірою виконати заповіді українського класика.

Зізнатися, засновуючи першу Міжнародну приватну літературну премію імені Олеса Гончара, ми сподівалися, що наш приклад підтримають заможні люди і в самій Україні, й услід за нашою з'являться десятки приватних нагород не лише для молодих письменників, а й художників, науковців, музикантів, акторів. Адже в Німеччині таких премій тисячі. І саме в цій допомозі виявляється те, що Ви назвали турботою суспільства і держави про культуру і мистецтво. На жаль, один з наших найбільш максималістських планів в Україні поки що ніхто не підтримав. Але в ньому — уся наша любов до України і віра в те, що, як сказав Олесь Гончар, “Україна була і зостанеться країною літератури”.

— **Спасибі за любов і віру. Чи не збирається гер Дітер приїхати в Україну?**

— Дітер Карренберг в Україні уже бував. Один раз — на 90-літті мого батька Василя Івановича Куштовського, який, на щастя, і нині живе разом з мамою в маленькому селищі посеред донецьких степів. Дітер був вражений. Він вважає, що Україна від Німеччини відрізняється більшою сердечністю і простотою спілкування, тісними родинними та дружніми зв'язками.

На запрошення приїхати на церемонію нагородження наших лауреатів до Києва відгукується з радістю і вдячністю. І, напевно, приїде у квітні наступного року.

— **А тепер перейдімо з Вашого дозволу до Вашої особи, пані Тетяно. Можливо, як нікому з наших, Вам вдалося інтегруватися в німецьку культуру. З ким спілкуєтесь? Чи є в Німеччині українська культурна спільнота?**

— Живу в Німеччині з 1991 року, як кажуть німці, “з любові, за сімейними обставинами”. Викладала на факультетах славистики, у ФольксхохшULE (народні німецькі університети), читала доповіді на семінарах славистів (навіть отримала в Мюнхені золоту медаль імені Ф. Тютчева від російсько-українського культурного центру MIR) і писала книжки на різноманітну тематику: від історії культури до книжок-подорожей...

Книжки друкували тільки тому, що вони подобалися німецьким читачам.

Коли ж мене прийняли до Спільноти письменників Німеччини, почалося зовсім інше життя в колі колег-однодумців: відомої поетеси, яка нещодавно очолила Дюссельдорфське відділення Спільноти німецьких письменників Анни-Марії фон Еттингсхаузен, поета і перекладача Олександра Ніццберга, барона фон Гумбульда. Велику роль у моєму творчому житті відіграли двоє прекрасних письменників, на жаль, нині вже покійних, — Лев Копелев, який написав передмову до моєї першої книжки, та дочка Томаса Манна Елізабет Манн-Боргезе. Усі ці люди володіли і володіють безцінним даром — увагою і повагою до чужих текстів.

Що ж до українських товаришів, то в Німеччині їх багато, але вони, на жаль, не дуже згуртовані й мало контактують між собою. Але є одна унікальна жінка, яка робить для пропаганди української культури і літератури більше, як всі товариства разом узяті, — це Анна-Галія Горбач, перекладач, видавець, активний учасник книжкових виставок у Франкфурті й Лейпцигу, де її стенд раніше чи не єдиний репре-

Признатися, засновуючи першу Міжнародну приватну літературну премію імені Олеса Гончара, ми сподівалися, що наш приклад підтримають заможні люди в Україні, й услід за нашою з'являться десятки приватних нагород не лише для молодих письменників, а й художників, науковців, музикантів, акторів. Адже в Німеччині таких премій тисячі. І саме в цій допомозі виявляється те, що Ви назвали турботою суспільства і держави про культуру й мистецтво. На жаль, один з наших найбільш максималістських планів в Україні поки що ніхто не підтримав. Але в ньому відтворилася вся наша любов до України й віра в те, що, як сказав Олесь Гончар, “Україна була і зостанеться країною літератури”.

зентував саме українську книжку. До речі, вона дуже тепло відгукнулася про збірник творів наших лауреатів...

— **Знаю, що Ви, пані Тетяно, теж берете активну участь у цих знаменитих книжкових виставках-ярмарках.**

— Так. Для письменників Німеччини участь у книжкових ярмарках дуже важлива складова творчого процесу. На цьогорічній виставці у Лейпцигу в березні відбулася презентація моєї десятої книжки “Байкал”.

— **Як на книжкових виставках представлена українська книжка? Що в Німеччині знають про українську сучасну літературу? Чи є зацікавлення нею?**

— У Німеччині сучасну українську літературу знають мало — кілька імен. Думаю: чому досі на Франкфуртській книжковій виставці Україна не була представлена у статусі почесного гостя з власним павільйоном, програмою, десантом письменників? Наприклад, у жовтні цього року такою країною-гостем буде Китай. Китайці, до речі, почали літературний наступ на Європу із весняної виставки в Лейпцигу, де на різних заходах прозвучало багато нових імен.

А де ж Україна? Важко змиритися з тим, що на твоїй рідній землі до талановитих письменників нікому нема діла. А вони ж повинні бути гордістю, духовним надбанням держави...

— **Ви сьогодні — відома і затребувана в Німеччині успішна письменниця. Самоствердилась у цій країні як художниця і Ваша дочка Яніна Куштовська. Полубилася німцям особливою серією її картин за твором Гете “Лісовий цар”. А на початку цього року в одній із престижних галерей в Берліні успішно відбулася її персональна виставка “Ангеле мій, чи чуєш ти мене?” Чого ще треба людям для щастя... Та все-таки чи не тужите за донецькими степами, за Україною?**

— За роки життя в Німеччині дійшла висновку: душа вдалині від батьківщини поволі терпне, як рука чи нога, коли довго сидиш непорушно. Й оживає тільки після поїздки на батьківщину — в Україну, до батьків і давніх друзів. Чому — не знаю...

З одного боку, люблю Німеччину, бо це країна розумного і впорядкованого існування, в якій мені комфортно жити і працювати. З іншого — Україна володіє такою силою і таким неповторним чаром, що мене сюди притягує, мов магнітом. Тільки тут відчуваю незбагненну енергетику, нерв і трепет життя. Тут вогонь творчості... Тут живуть люди, рідні за духом і кров'ю, в душах яких стільки свіжості, пристрасті, чарівності, розуму і таланту, що мене вабить до України, як спрагло до джерела.

Ця потреба духовної прощі дивує німців, і тоді я починаю розповідати, як на моїй батьківщині рожево цвіте персик, біло — груша, як туркоче горлиця у верховіттях дерев, яка тиха тиша степова, як влітається в її срібло тиха мамина пісня “Ой дівчино, шумить гай...”

— **Ось як треба працювати на позитивний імідж України! Переконана, що в цій любові до Батьківщини — заслуга і Ваших батьків, які прожили у цьому раю земному — у містечку на Донеччині...**

— Моєму батькові Василю Івановичу Куштовському торік у жовтні виповнилося 90. Усе життя він завідував медичним пунктом на заводі, його знає в нашому селищі кожен. Тож на ювілей зібралося стільки людей, що ресторан не вміщав. На перший танець батько запросив маму Марію Гнатівну, який виповнилося 85. За фахом вона фармацевт. Голубоока, весела, добра, співає пречудово... У маминіму співі є якийсь чарівництво... Ми, діти, могли слухати її годинами...

Дітер Карренберг уперше потрапив в Україну, та ще у донбаське селище. І його вразили люди. Адже життя в Україні нині — не пастораль, нема стабільності, а люди — не похмурі, не агресивні, а добрі й світлі, мудрі й навіть цнотливі... Дуже сподобався панові Дітеру і наш степ, і птаха над ним у високому небі, й свіжість вітру, наповненого пахощами осінньої землі. “Як у раю”, — сказав Дітер...

Справді, чого ще треба для щастя: тиша, краса... А чогось не вистачає... Чого? Руху, динаміки. Ніби час зупинився... Але ж він минає! Безповоротно!

Отаке враження від життя моєї батьківщини... А в цей час мій батько-фронтовик і Дітер, батько якого теж воював, ішли пліч-о-пліч степом, як заповідною зоною чистих і високих чуттів, де душі спілкуються без слів...

Ось заради чого треба жити, будувати новий світ, людські стосунки, духовність... Про це мріяв і Олесь Гончар.

Спілкувалася
Галина ТАРАСЮК

Тетяна Куштовська з дочкою Яніною та Дітер Карренберг. 2008 р.

«МАЗЕПА-ФЕСТ» РОЗПОЧАВСЯ ВИСТАВОЮ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ЩАСТЯ. РОЗТОПТАНЕ ЧОБОТОМ МОСКОВСЬКИХ ОКУПАНТІВ

Ганна ДЕНИСКО

Виставою Івано-Франківського академічного українського музично-драматичного театру ім. І. Франка «Солодка Даруся» за романом лауреата Шевченківської премії Марії Матіос 24 червня у Полтаві розпочався VII «Мазепа-фест». У просторому залі обласного центру естетичного виховання учнівської молоді не було вільних місць ні в рядах, ні попід стінами.

Відкриваючи «Мазепа-фест», директор фестивалю, народний депутат, голова Полтавської «Просвіти» Микола Кульчинський подякував Полтавській та Івано-Франківській облдержадміністраціям за сприяння в організації заходу. Учасників дійства щиро привітали начальник управління культури Полтавської ОДА Володимир Годзенко, незмінний режисер «Мазепа-фесту» Сергій Архипчук та режисер Івано-Франківського театру Ростислав Держипільський.

Перед початком вистави, кажуть, була така пригода. Коли актори Івано-Франківського театру та полтавські просвітяни зайшли

до зали, де мав відбуватися спектакль, то: над сценою красувалося гасло: «Комсомоле, брате мій, свято нашої душі». Це регіонало-комуністична номенклатура за два дні збиралася гатити в тулумбаси з нагоди 90-річчя комсомолу України — нещасного і злочасного підпомагача творців голодоморів і репресій, руки якого у 30-ті роки були в крові братів-українців по лікті.

Оговтавшись, хтось запропонував залишити гасло як декорацію. Та все-таки його зняли.

На щастя, є ще інша Полтава. Вона поспішає на позивні «Мазепа-фесту» й на світло рампи, де актори розповідають про трагічну історію борні людей, що мають Бога в серці, з горилами, які служать комуністичному дияволу.

А нині голова Полтавської обласної ради Удовіченко, якому ця ви-

сока посадка дісталася через підле зрадництво частини фракції БЮТ в обласній, обвішав траси Полтавщини бігбордами зі своєю регіональною парсуною й написом, якщо не зраджує пам'ять: «Україна-Росія: спільна історія, успішне майбутнє». Так, у нас 300 років була спільна історія. Тільки в цій історії Московії діставалося добро українських газд, інтелектуальні та культурні надбання нашого народу, його людські ресурси. А дітям України залишилися батуринські каруселі, ями Голодомору і півник на паличці від дядька у галіфе, смак якого з кров'ю вихаркуватимеш усе життя...

25 червня за програмою «Мазепа-фесту» у Полтаві відбувся вечір українського анімаційного кіно, а 26 червня — вечір української героїчної пісні, де виступили київський чоловічий хор «Чумаки» та брати Петро і Павло Приймаки.

І ЖОДЕН РАВЛИК НЕ ПОСТРАЖДАВ...

Тетяна НАЗАРЕНКО, студентка факультету філології та журналістики Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Короленка

У рамках щорічного фестивалю «Мазепа-фест» в Обласному центрі естетичного виховання учнівської полтавці мали нагоду відвідати вечір українського анімаційного кіно. Глядачам представили мультиплікаційні фільми, визнані на міжнародних конкурсах і фестивалях. Їхні автори, художники-постановники — Олена Касавіна, Олег Педан, Едуард Кирич теж були на вечорі. Після перегляду глядачі могли поділитися враженнями й особисто поспілкуватися з кожним з мультиплікаторів.

«Я вже не вперше у Полтаві. 1969 року привозив свій анімаційний фільм про парубка Енея з «Енеїди» Котляревського. Відтоді моя провідна тема козацтво», — розповідає народний художник України, лауреат Шевченківської премії Едуард Кирич. Його фільмові «Як козаки у футбол грали» вже майже 40 років. До речі, автор — також любитель гри у футбол.

Свої курсові роботи «Заблюк та інші» й «Next» представив молодий талановитий мультиплікатор Анатолій Лаврінішин, студент Київського державного інституту театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого.

Олег Педан у стрічці «Будиночок для равликів» показав пародію на науково-популярні фільми. Під час зйомок цього фільму жоден равлик не постраждав», — запевнив автор.

15 років готує майбутніх мультиплікаторів в інституті театрального мистецтва І. Карпенка-Карого Євген Сивокін. На його рахунок 27 фільмів. «Я й навчаю, і сам ще створюю фільми. Коли побачу, що вже не здатний, то зроблю щось на зразок того, як роблять у футболі, повішу свої бутси десь у кутку», — жартує він. Євген Якович працював і за кордоном. Глядачі мали змогу оцінити його новий фільм «Врятуй і збережи». На запитання, чи виживе, на його думку, українська анімація, митець відповів: «Ми пережили різні часи. Але якщо ми потрібні людям, на нас чекають, нас дивляться, — то ми непереможні!»

Олена Касавіна проводить майстер-класи зі створення анімаційних фільмів у різних містах України. Завітавши до Полтави, вона має намір створити разом з 20-ма маленькими полтавськими патріотами український анімаційний фільм, який матиме символічну назву — «Мазепа-Фільм».

«Коли мій син підростає, пам'ятаю, на наших екранах не було ні українського фільму, ні української музики. А я так хотів виховати його справжнім українцем! І з якою радістю я тоді зустрічав українські анімаційні фільми, які зрідка проскакували на телебаченні. Нам треба дбати про українську культуру, — зазначив господар вечора, народний депутат, голова Полтавської «Просвіти» і директор «Мазепа-фесту» Микола Кульчинський.

Отож дивись, слухай і читай українське! Воно найкраще!

Євген БУКЕТ
Фото автора

1 липня в Київському міському Будинку вчителя «Український видавничий консорціум» презентував іміджеве видання Національної програми «Мистецький Олімп України». Книжка знайомить із відомими особистостями, які уособлюють мистецтво сьогодення, розповідає про історію сучасної української культури крізь призму долі людей, які її творять.

Усі ми хочемо жити в країні, де можна було б пишатися не лише славним минулим, а й сьогоденням, яке б надихало на нові звершення. Проте дуже часто на телевізійних екранах і в газетних публікаціях бачимо лише жорстокість, злиденність і байдужість. І все-таки нашу свідомість, наперекір будь-яким зовнішнім впливам, формує культура. Саме рівень особистої культури зумовлює модель поведінки кожного, ідеали й амбіції, якість і стиль життя й мислення. Кожна людина підсвідомо прагне

«МИСТЕЦЬКИЙ ОЛІМП УКРАЇНИ»

до високих ідеалів, до культурного, мистецького Олімпу.

Хто сьогодні на вершині? Про це, певен, кожен має власну думку. Її об'єктивність підтверджується на загальнодержавному рівні. Один із механізмів такої оцінки — «Національні рейтинги України» — програма, що визначає найкращих. «Мистецький Олімп України» — розділ цієї програми.

Презентоване в Будинку вчителя видання вже друге (перше побачило світ 2006 року). Традиційно в ньому

представлені театральне, кіно-і телемистецтво, українська література, музичне, хореографічне, образотворче, мистецтво, мистецькі навчальні заклади, Україна фестивална, історико-культурна спадщина. Порівняно з попереднім виданням, книжка поповнилася фотомистецтвом, декоративно-прикладним, архітектурним, народною творчістю, мистецтвом дизайну. На її сторінках представлені й культурно-мистецькі заклади.

Вступні статті до видання і номінацій належать міністрові культури і туризму України Василеві Вовкуну, Герою України Борису Олійнику, заступникові глави Секретаріату Президента України Юрієві Богуцькому, професорові-театрознавцю Валентині Заболотній, заслуженому діячеві мистецтв Валерію Бочинському, народній артистці України Валентині Короті-Ковальській, акаде-

мікові Академії мистецтв України Олександрові Федоруку, членом Національної спілки журналістів України, Спілки дизайнерів України, працівникам державних і наукових установ.

Назvu лише кілька імен, що в різних номінаціях відзначені у виданні. Це театральні Петро Чуприна, Богдан Струтинський, актори Євген Нищук, Христина Стебельська, Анатолій Паламаренко, Анатолій Гнатюк, фотохудожник Олександр Вадіс, письменники Ліна Костенко, Вадим Крищенко, Олеся Мудрак, співаки Олександр Василенко, Володимир Гришко, Тарас Петриненко, Валентина Степова, Василь Зінкевич, Дмитро

Гнатюк, Марія Стеф'юк, Роман Майборода, Ірина Шинкарук, хореограф Мирослав Вантух, художники Анатолій Марчук, Валерій Франчук, заслужені майстри народної творчості Віра Роїк, Степан Ганжа, Зоя Сташук. Представлений у книзі й Всеукраїнський фестиваль мистецтв і духовної культури «Українське Різдво». Серед культурно-мистецьких закладів — Київська дитяча академія мистецтв, Державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука, Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва. Історико-культурна спадщина представлена Державним музеєм народної архітектури і побуту України, Шевченківським національним заповідником, Великосорочинським літературно-меморіальним музеєм М. Гоголя, Яготинським державним історичним музеєм. Звичайно, цей перелік — лише краплина з представлених на понад чотирьох сотнях великих повнокольорових сторінок діамантів української культури. Завершують книжку сторінки пам'яті Раїси Кириченко, Назарія Яремчука, Ігоря Білозора, Володимира Івасюка, Володимира Гаденка, Олександра Саєнка, Катерини Білокур.

На урочистостях з нагоди презентації видання «Мистецький Олімп України» прозвучало багато теплих слів на адресу видавців і меценатів, які в часи економічної кризи не відцуралися української культури, а також було справжнє музичне свято.

Лауреати «Мистецького Олімпу України» Григорій Чапкіс і засновниця Колончинської сільської картинної галереї на Київщині Олія Пелешок

ВІД РОДИНИ — ДО БАТЬКІВЩИНИ

Оксана ЗАГОРОДНЯ,
завіддiлу інформаційного
забезпечення ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

Державна бібліотека України для юнацтва підбила підсумки Всеукраїнського конкурсу творчих робіт “Я — патріот!”

Виховання патріотичних поглядів і переконань, формування активної позиції — основна мета конкурсу.

Учасники конкурсу віком від чотирнадцяти до двадцяти одного року з сімнадцяти регіонів України надіслали понад дев'яносто творчих робіт (вірші, поеми, оповідання, есе, нариси).

Переможців визначало журі: директор Державної бібліотеки України для юнацтва, доцент Георгій Саприкін (голова); заступник голови ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка, письменник, Василь Фольварочний; заступник директора з наукової роботи Інституту української мови НАН України, доцент Ірина Гнатюк; начальник відділу підтримки творчих ініціатив молоді та інформаційно-просвітницьких програм Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту Тамара Ходарева; заступник директора з маркетингу та реалізації Державного спеціалізованого видавництва “Либідь” Марія Кургак.

У номінації “Мова — душа моя” відзначено роботи Лілії Оришук, студентки з Волині, Наталії Цісарук з Хмельниччини, Юлії Гресь із Херсонщини, Олександра Балакана з Одещини та Дар'ї Самусенко з Дніпропетровська. Роботу Сергія Луцця з Чернігівського району Запорізької області “Казка про незвичайні Слова-квіти і Рідної мови діти” визнано найкращою.

У номінації “Збережи минуле заради майбутнього” відзначено десять робіт. Найвищу оцінку журі от-

римала збірка поезій студентки Одеського медичного університету Світлани Хохолуш. Оксана Попович із Закарпаття цікаво розкрила історію рідного села Березово Хустського району, його традиції й культуру. Найкращими було визнано також твори Марини Куцак з Хмельниччини, Дар'ї Остапенко із Запорізької області, Олександра Данилка та Сергія Хорольського з Кіровоградщини, Юрія Мацока з Волині, Дмитра Головні з Луганщини, Анастасії Лежайської з Донеччини та Юліани Шмарговської з Миколаївщини.

У номінації “Від родини — до Батьківщини” перемогли Ігор Зелінський з Черкаської області, лауреат регіональної літературної премії ім. Ф. Мицка, Ольга Козенко й Ірина Ільницька з Хмельниччини,

Наталія Деркач із Житомирщини, Ірина Федоренко з Миколаївщини.

Найпопулярнішою виявилася номінація “Сьогодні Україна і я”. Із двадцяти п'яти представлених робіт виокремили десять. Їхні автори — студент Європейського університету Михайло Седляр з Кіровоградщини, призера миського конкурсу “Поетичне гроно Каховщини” Нонна Колінко, Валерія Вродливець із Полтавщини, Назар Мигаль з Івано-Франківщини, Інна Ковальська з Рівненщини, Тетяна Тимченко із Запоріжжя, Наталія Бовкун з Одещини, Ольга Лапінська з Івано-Франківщини, Артур Цикалюк з Черкащини та Ірина Брунда з Тернопільщини.

На завершення Василь Фольварочний наголосив, що завдяки

плідній праці бібліотекарів України знайшли талановиту молодь і пообіцяв підтримувати її. Ірина Гнатюк звернула увагу на глибину досліджень, знання і мрії.

Подяку від оргкомітету отримали обласні бібліотеки для юнацтва, районні та міські ЦБС, бібліотекарі.

Подякували за підтримку в організації та проведенні конкурсу Товариству “Просвіта”, яке надало подарункові видання книжок і дисків, а також Державному комітету телебачення та радіомовлення (радіо “Голос Києва”, телеканалу “Тоніс”) і видавництву “Либідь”.

Організатори конкурсу сподіваються, що знайдуться благодійники, які допоможуть видати збірник найкращих робіт, підтримають конкурс “Я — патріот” у майбутньому.

ЖИТТЯ — СИНОНІМ БОРІТЬБИ

Олег ОЛЕКСЮК,
м. Херсон

За ініціативи Херсонського обласного об'єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка, управління з питань внутрішньої політики обласної державної адміністрації, Херсонського обласного осередку Всеукраїнської молодіжної громадської організації “Молода Просвіта”, Херсонської обласної організації Національної спілки письменників України та Херсонської міської благодійної організації Таврійської фундації “Осередок вивчення української діаспори” відбувся перший тур Літературного конкурсу на найкращий патріотичний твір, присвячений сторіччю Степана Бандери. Юні поети, публіцисти та прозаїки Херсонської області продемонстрували, що попри шалений спротив антиукраїнських сил історична пам'ять жива.

Понад три десятки молодих літераторів і публіцистів Херсонщини подали на конкурс свої твори на задану тему. І компетентне журі виявило переможців. У номінації “Публіцистика” найвищу сходинку виборола праця Анни Поліганової, яка навчається у 10 класі Первомайської загальноосвітньої школи Верхньорогачинського району. Друге місце розділили цьогорічні випускники Максим Атажанов (Новодмитрівська ЗОШ Іванівського району) та Зорян Синишин (Преображенська ЗОШ Чаплинського району). Третє місце посіло троє старшокласників: Оксана Малова (Скадовська ЗОШ № 3), Галина Пережитна (Новонаталівська ЗОШ Чаплинського району) та Ірина Матвеева (Михайлівська ЗОШ Нововоронцовського району).

У творах юних публіцистів простежується головна тема “Степан Бандера — борець за українську державність”. Роздуми про найтрагічніший етап української історії переплітаються із незаангажованим знайомством зі Степаном Бандерою, для якого життя — синонім боротьби.

У номінації “Поезія” виявлено не лише найкращі зразки римованої публіцистики, а й справжні поетичні знахідки. Родзинкою патріотичної лірики конкурсу визнано вірш “Зі словом Бандери” випускниці Каховської ЗОШ № 6 Олени Богачук, обдарованість якої неодноразово була помічена і на Всеукраїнському конкурсі дитячої поезії “Джерельце” імені Йосипа Курлата (м. Сіверськ-Донецьк), і на Всеукраїнському фестивалі “Джерело талантів” (м. Донецьк), і на Щорічному відкритому конкурсі молодих літераторів “Покоління — ХХІ” (м. Херсон). Тож її твір посів найвищу сходинку конкурсу патріотичних творів. Друге місце поділили дев'ятикласниця Григорівської ЗОШ Чаплинського району Таміла Васібаєва і десятикласниця Строганівської ЗОШ Чаплинського району Ліна Грищенко. Третє місце посіли старшокласники Олена Воронюк (Отрадівська ЗОШ Новотроїцького району), Руслан Бондаренко (Михайлівська ЗОШ Новотроїцького району) і Віктор Чернявський (Новосемнівська ЗОШ Іванівського району). Нагорода переможцям — туристична подорож на західноукраїнські землі з урочистим відвідуванням меморіального комплексу, присвяченого ідеологові українського націоналізму, найвідомішому ватажкові ОУН Степанові Бандері.

Ганна МАРЧУК,
кандидат філологічних наук, доцент, м. Івано-Франківськ

Степана Хороба знають як талановитого науковця, громадського діяча.

Він належить до тих людей, що їхня любов до України визначає його щоденну працю.

Нині Степан Хороб — завідувач кафедри української літератури, директор Інституту філології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Він лауреат міжнародної літературної премії Фонду Волянників-Швабінських, премії імені Василя Стефаника.

Любов до рідного слова Степан Іванович виніс із батьківської хати з села Драгомирчани Тисменицького району Івано-Франківської області, де народився. Закінчив філологічний факультет Івано-Франківського педагогічного інституту імені Василя Стефаника, вчителював, працював у редакціях газет Прикарпаття.

Наукову кар'єру Степан Хороб розпочав 1988 року захистом кандидатської дисертації “Проблема конфлікту в українській радянській драматургії 70-х років”.

Викладає на кафедрі української літератури Прикарпатського університету імені Василя Стефаника. Студентам режисерського й акторського відділень Інституту мистецтв читає курси лекцій “Теорія драми”, “Актуальні проблеми сучасних літературознавчих досліджень”, “Теорія літератури”,

ЛЮДИНА НЕВТОМНОЇ ВДАЧІ

Нещодавно просвітянинові, члену Національної спілки журналістів України, Спілки театральних діячів України, відміннику освіти України, доктору філософії, доктору філологічних наук, професорові Степану Хоробу виповнилося 60 років.

Степан Іванович належить до тих науковців, які не лише самі активно працюють, а й щедро діляться ідеями, думками, напрацюваннями з іншими. За його керівництва утвердилася літературознавча наукова школа “Проблеми драматургічно-театрального модернізму”. У рамках цього напрямку підготовлено 10 кандидатських дисертацій і розроблено низку всеукраїнських і міжнародних проектів. Він — голова спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, член спеціалізованої вченої ради із захисту докторських дисертацій у Львівському національному університеті імені Івана Франка.

Усі, хто відчув доброту і щирість Степана Івановича, взаєморозуміння і повагу, культ книжки, художнього слова в його сім'ї, поважають цю родину. Двері їхньої оселі завжди відчинені дру-

зям. Гостинність професорського дому багато десятиліть підтримує дружина Марта Богданівна, берегиня традицій роду. Спільні уподобання — література, театр, музика, літературознавство, прагнення професійного росту. Марта Хороб — кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури. Основні напрями її досліджень стосуються розвитку української малої прози ХХ століття, повернених і маловідомих імен. Старша донька Мирослава (кандидат філологічних наук, доцент кафедри світової літератури) також захоплюється художнім словом. 2008-го вона удостоєна премії голови Івано-Франківської облдержадміністрації та голови обласної ради у номінації “Молодий вчений року”.

Молодша донька Соломія продовжує сімейну традицію, вступивши на філологічний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Вона — стипендіатка Президента України, переможниця обласного та всеукраїнського конкурсу учнівських наукових робіт Малої академії наук з української літератури.

Тож побажаємо Степанові Івановичу, добрій, цікавій, талановитій, толерантній людині, міцного здоров'я, щасливої долі, натхнення і творчого довголіття!

“Ми самі на планеті закоханих,
В золотім божевільнім світі”.

МАРІЯ СЕМАШИНА: ГОЛІАРД ІЗ ХРИЗАНТЕМОВИМ СЕРЦЕМ

Вона плете своїм друзям у подарунок на Новий рік чи на дні народження кольорові ельфійські шкарпетки. Слухає у навушниках французьке реггі й голоси улюблених акторів. Святкує щороку день народження Оскара Вайлда — віршем чи розпиттням чаю з термоса в парку. Написала казкову біографію цього письменника-естета, поєднуючи її зі світом казок Андерсена. Ще вона пише пісні на слова де ла Мара, Кокто й Аполліне-ра, і на власні, звісно, й виконує їх, акомпануючи на гітарі. Затята театралка: діапазон її театральних зацікавлень дуже широкий. Від епатажної естетики театру Романа Віктюка (із “Саломеєю” та “Служницями”) — до міського молодіжного театру, де любить дивити-ся цвєтаєвського “Камінного ангела”, а також лялькового, де вподобала “Снігову коро-леву”. Серед літературних улюбленців — Оскар Вайлд, Жан Жене, Жан Кокто, Лена Ел-танг, Іво Андрич, Поль Верлен, Гійом Аполлінер, Вільям Батлер Єйтс, Марина Цвєтаєва, Ганс Крістіан Андерсен, Томас Манн, ірландські народні казки.

Попри таку добірку й вишукану лектуру, кримська поетеса Марія Семашина, про яку ми й говоритимемо сьогодні — не “кабінетний” творець. Вона поет вузьких брукованих вуличок, які до її міста перенесли спеціальним янголиним рейсом принаймні з Венеції чи Парижа. Поет морського узбережжя, яким блукає герой однієї з її улюблених казок Вайлда — рибалка, що шукає свою душу, а ще — поет залізничних вагонів, в яких її іно-ді трапляється подорожувати із театральними трупами (збіг знаковий і щасливий).

Марія Семашина із Сімферополя нещодавно закінчила 11 клас. Серед її здобутків — успішна участь у трьох республіканських конкурсах-захистах МАН (секція літературної творчості), де вона два роки поспіль виборювала перші місця, нарада молодих літера-торів в Ірпені 2007 року, а також публікації в альманахах.

Пропонуємо читачам добірку віршів Марії.

Назарій НАЗАРОВ

ШІСТНАДЦЯТЬ Там, на каторзі, ніхто не дізнається, що я таємно супроводжую тебе. І особливо, коли тебе вже засудять, Не забувай, що ти несеш мене в собі, Як коштовність. Ми будемо прекрасні, вільні й веселі. Жан Жене. “Служниці” Ніхто не дізнається Про кільце на моєму пальці, Про подряпину біля серця, Крізь яку всередину світить сонце І кажани блакитні Висмоктують цукровату. Ніхто не дізнається, любий, Там, сотню років тому, На восьмій ноті чорного ранку, Ніхто не дізнається, Тут, на скіфському півдні, Ніхто не дізнається, За якою струною Настроює лютню Маленький янгол, Ніхто не дізнається, Де я ховаю ключ Від скляної брами, Від червоних віконниць, Від срібної книги, Ніхто не дізнається, Звідки я знаю ім'я Бога, що з'їв твоє хризантемове серце, Ніхто не дізнається: Ми самі на планеті закоханих, В золотім божевільнім світі, В ніжнім осіннім світі. <i>Жовтень 2007 р.</i> МАНДОЛІНА Співають феї безпритульні ламко. Куняє зимне сонце на долоні. В вінку із пролісків — маленька паризжанка, Голодне бісеня на підвіконні. Я відпускаю чорну птицю серця. Тенета струн зірвалися з зап'ястя. Мені приносить кароокий герцог Терпкі, лютневі шоколадки щастя. Чеширський Кіт в пірозі кольоровій Пливе понад калюжами бульварів: Дим, скрипка, сміх захриплої любові — Надривний сміх і ефіопські чари. Париж п'є чорні, стиглі вина вулиць. Осіннє божевілья на колінах Рудим веселим кошєням згорнулось — І муркотять жовтневі мандоліни, Ночує сонце у моїй мансарді, Ворожать синьоокі штукарі, Провулками співають голіарди — Сміється золоте ciel de Paris. <i>13 лютого 2008 р.</i>	* * * Ми танцюєм в траві на самому краєчку світу. Де ні гугль не знайде нас, ні супутникові антени. Ми не скажем нікому — ніхто й нам не встиг розповісти, Де завершуються шляхи goliardi, останніх блаженних. Ми зимового вечора просто вийшли із дому І пішли по мокрому небі — хто босий, а хто в сандаліях — І ось ми танцюєм над золотим і просвітленим морем І спалахує банями місто на березі трохи далі — Там-бо грає на білій сопілці наш старший лагідний брат, І в очах його — відблиски моря і слески крил янголиних, І лишається мед на тонких і смішливих сухих губах Із сопілчиних губ — терпких, цнотливих і білих. І небо легке і відкрите, наче біла і золота, Блакитна розламана дека, з якої виросла груша. Ми танцюєм на голім камінні, променисті і босі, в містах, Де спрямовані в небо мости і в зубах у янголів — ружі. Цехові веселі майстри, корабельники вересові, Ми танцюємо: ти пелікан, і я теж — сумний пелікан. І нам можна плакати й навіть померти від любові, Бо, врешті-решт, сину, скажи, кому, як не нам. <i>2008 р.</i> КАЕРЛЕОН Мій срібний король повернувся додому, І Крейдділад з ним танцювала надворі, І площа тремтіла у яблучнім дзвоні, І Мерлін притримував німби над хором. Веселі мерці пили пиво у башті, Сер Персєваль штопає зелені шкарпетки, А сер Ланселот грав у шахи і кашляв Й Гіневра сліпцям роздавала цукерки. Медово й блакитно світилися очі В маленької Енн, палачевої доньки. Сніг падав і падав вечірньо і вовчо. Співав хтось на пагорбі вітряно й тонко, І лагідні єдинокороги самотньо Ходили зимовим замисленим замком.
Мій срібний король повернувся сьогодні, А завтра він піде ізнов на світанку. <i>21 листопада 2008 р.</i> * * * Вітражні крила. Падають зорі Яблучно в ліжко. На опівнічному небосхилі Грається з дітьми Панна Францішка. Ах, у вінку жовтих руж і туману, Ах, в сірих джинсах, В футболці зеленій — Панна Францішка, Лагідна панна, Штопає крила Для зодчих й блаженних. Равлики, янголи, кішки чеширські — Оперний сад: Ніжний місяць осінній. Святих і закоханих Панна Францішка В очі цілує М'ятно і зимно. Місто у хмарах — Хтось стукає в браму. Вершники в небі. Зірки мироточать. Печальних дітей Золотими губами Панна Францішка Цілує в очі. <i>15 грудня 2008 р.</i> LA PETITE VALSE “...закінчивши жувати стебелинку бі- лої троянди, яку я тримав у зубах, я не- нароком упустив її...” Жан Жене “Щоденник злодія” Осінь закінчується. Прозорі пальці її пахнуть чаєм з жовтими ружами І вереснем — як і раніше. Осінь лишається з іммігрантами-нелегалами В льодистім Парижі, Наповненім вітром і снами, Лагідними і печальними. Крізь вікна й балкони сходять на місто, Нєначє коханці чи самогубці, Ангели з усмішками сумних лісів У кутиках губ. Смиренний серцем і ніжний, Молодий рибалка приходить до міста Шукати собі ім'я, Між домами пливе білий човник його душі, Зів'ялі троянди співають пошепки під його пальцями, Але він поспішає, Він — Дон Жуан,	Гіркий печений цукор — Печалі твої і радощі: У трьох місцях прострелене горло Сонячного l'acordeoniste Тріпочє і сміється — Печений цукор залізниць, Радостє моя, Слухай: Голубизна об'єктивів, розчинених у дощ, Дощ на вулицях цього світу, Всі твої посмішки — печений цукор, Тільки печений цукор, Ваша Величностє. Грієш руки над книгами, Зігріваєш подихом місяць, Що вироста із горщика на підвіконні, Розцвітає щосереді Зеленими маленькими квітами; Ховаєш горло в шарфі — Сірої шерсті: Магдалєна, сусідка по сходовій клітці, Розвішує сушитися білизну на подвір'ї, Вона співає пошепки — м'ятно, вона п'є на балконі чай, Посміхаючись порожньому чорному стільцю навпроти, І підсипає любисток у чашку Невидимому співрозмовнику, Який блукає де-небудь по землі І ніколи не приходить. Ця зима така холодна, Ваша Величностє! І навіть землі сняться ангели Цього вечора, який повний горобинового Січня. Ти куриш, й ангел летить над тобою, Так знайомо мружачи очі, — І ти вдаєш, ніби дивився на зимовє небо, Просто щоб іще раз побачити його усмішку. Нехай випаде сніг, Нехай змовкнуть флейтисти в тумані, Нехай ті, хто танцює в лісах, Зірвуть твоє серце з прищепок — Ніхто не знайде дороги. Та я знайду. Розлука гірчить на губах Печеним цукром. У серці твоїм співучим — Срібний шип Мовчання. “Сонцє моє”, — Чуєш? Відбив баштовий годинник час змішання світла, Час сплетіння рук. Шухнуло серце Опустом фотоапарата. Я вдаю, ніби фотографую небо, Просто щоб іще раз побачити твою усмішку. <i>30—31 січня 2009 р.</i>